Informativno-političko glasilo
BN Bunjevačke Novine

Informativno-političko glasilo bunjevačke nacionalne manjine

Godina XII Broj 128
Februar 2016. godine
Cina 50 dinara
Izlazi prve nedilje u misecu

Izdavač:
NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR" - Subotica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

direktor NIU „BIC"
Mirko Bajić

v.d. glavnog i odgovornog urednika:
Vanja Kolar

Savit novina:
Mirjana Savanov, Nikola Babić, Agneza Rodić Vojnić, Branko Pokornić, Ružica Parčetić

Tehnički urednik:
Nikola Stantić

Stalni saradnici:
Eva Bačlija, Ana Vojnić Kortmiš, Desa Kujundžić, Ružica Parčetić, Tihomir Kujundžić Matković, Eva Pečkai Kovač, Zvonko Stantić, Vanja Kolar

Naslovna strana:
Prelo 2016.

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/1,
24000 Subotica
Telefon/fax: 024 523-505
e-mail: bic@bunjevci.net

Štampa:
Rotografika Subotica

Tiraž:
1.000

Dizajn:
Studio Trid Beograd

Distribucija:
„Press international" - Novi Sad,
„Centrosinergija" d.o.o. Novi Beograd

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine:
Kancelarija u Subotici:
Trg cara Jovana Nenada 15/5, 24000 Subotica
Telefon/fax: 024 554-881
e-mail: bunjnacsav@gmail.com

Regionalna kancelarija u Somboru:
Trg Svetog Đorđa 1
Telefon/fax: 025 434-059

CIP – Каталогизација у публикацији Библиотека Матице српске, Нови Сад

659.3(=862)

BUNJEVAČKE *novine*: informativno - političko glasilo / glavni i odgovorni urednik Suzana Kujundžić - Ostojić. - 1998-2004; God. I, br. 1 (2005). - Subotica: NIU Bunjevački informativni centar, 1998-2004; 2005. - Ilustr.; 30 cm
Mesečno

ISSN 1451-2505

COBISS.SR-ID 133482759

Rič urednika

Poštivana čeljadi,

Prvi u nizu nacionalni praznika bunjevačke nacionalne manjine – „2. februar – Dan Velikog prela" Bunjevci su obilužili veselo, dostojanstveno, puna srca i ponosni na svoje poriklo. Da je bunjevačka grana življa neg ikad, potvrdilo je prisustvo velikog broja gostivi, za koje je sala bila skoro pa mala. Taj dan su se na Velikom prelu mogle čut poruke da Bunjevci i danas, ko i prija 137 godina, žele javno da poruče da su tu i da postoje sa svojom kulturom i istorijom, dok je od strane čelnika Grada Subotice istaknuto da je bunjevačka zajednica pokazala visok stepen odgovornosti i poštivanja svog nacionalnog praznika.

Ništa manje lipo i veselo nije bilo ni na Marinskom prelu u Somboru i Bunjevačkom prelu u Bajmoku, di su domaćini naglasili da je prelo jedan od načina da Bunjevci sačuvaje svoj nacionalni identitet, običaje i tradiciju. Valja napomenit da ni Bunjevci u susednoj Mađarskoj, u Kaćmaru, nisu zaboravili na svoj nacionalni praznik, što samo divani u prilog o jačanju bunjevačke zajednice kako ode u Srbiji, tako i priko grane.

Jedan nacionalni praznik tek što je za nama, a evo, već nam se približava drugi – „23. februar, Dan izbora prvog novog Nacionalnog savita". Koliko je „Dan Velikog prela" istorijski značajan za sve nas, toliko je i taj 23. februar, jel smo konstituisanjom prvog Bunjevačkog nacionalnog savita konačno postali poštivana nacionalna zajednica, sa svim pravima koja nam pripadaje. Zato vridi obilužit i ovaj praznik, i prisitit se šta su svi oni koji su vridno radili na osnivanju Savita učinili da bismo danas bili tu di smo.

Strana 4-5

Strana 7

Strana 8

Strana 10

Strana 13

Strana 23-24

Sadržaj

4-5
Radnim sveskama unapređena nastava
6
Zbornik objavljen u pravo vrime
7
Divanili o tri teme
8-14
Prela održana u Subotici, Somboru, Bajmoku i Kaćmaru
15
Vik i po periodike na četri jezika
19
Somborski sajam u rangu evropski sajmova
22
Spojio ji folklor
23-24
Tragom pridaka
28
Uzdaju se u mlade igrače

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u misecu donese „Bunjevačke novine" pritplatite se na nji.
Godišnja pritplata je 600 dinara (sa ptt troškovima).
Platit možete na naš tekući račun: 200-2642360101825-19 (Poštanska štedionica)
sa naznakom za pritplatu.
Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.
Posli uplate nazovite nas kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

U OVOM POLUGODIŠTU TUŠTA POSLA ZA PRIDAVAČE BUNJEVAČKOG GOVORA

Radnim sveskama unapređena nastava

Nuz još bolju saradnju sa kulturno-umitničkim društvima, u planu su brojne edukacije, seminari i radionice iz oblasti bunjevačkog govora i običaja. Jesenas su u nastavu uvedene radne sveske, a već sad se pokazalo da su one neophodna pomoć u svakodnevnoj nastavi

Drugo školsko polugodište 2015/2016. je uveliko počelo, a Odbor za obrazovanje pri Nacionalnom savitu bunjevačke nacionalne manjine je detaljno pripravio program i nastavne aktivnosti koje će ga pratit. Prid učiteljima koji u osnovnim škulama pridaju izborni predmet bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture je tušta posla, zadataka i planova, što je potvrdila i pridsidnica Odbora za obrazovanje **Mirjana Savanov**.

– Nuz već ustaljenu realizaciju nastave bunjevačkog govora sa elementima nacionalne kulture po pridviđenom nastavnom planu i programu, očekuju nas u narednom periodu uskršnje radionice. Plan je da svaka škula u kojoj se realizuje nastava bunjevačkog u saradnji sa nikim od bunjevački kulturno-umitnički društava uspostavi saradnju kako bi se zajednički mogle realizovat uskršnje radionice i sve ono što nam slidi za uskršnje praznike. Naime, činjenica je da se nuz teorijski sadržaj, običaji realizuju najlipše, najbolje i najuspišnije praktično i kad je u saradnji sa kulturno-umitničkim društvima koja niguju bunjevačke običaje – divani naša sagovornica.

Mirjana Savanov na jednom od časova u OŠ „Matija Gubec" u Tavankutu

Pridstoji dosta aktivnosti

Kad su u pitanju učenici koji pohađaje izborni predmet bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture, za nji je još pridviđeno da na kraju školske godine, u junu, iđu na izlet. To pridstavlja kako lipu nagradu za uspišnu završenu školsku godinu, tako i dobru priliku da đaci i pridavači sumiraju sve ono što je urađeno i naučeno tokom godine.

Za pridavače bunjevačkog je u planu da se organizuju seminari, ko i razne edukacije iz oblasti bunjevačkog govora i običaja.

– Ono što je za nas već ustaljeno, to je saradnja sa bunjevačkim kulturno-umitničkim društvima kako bi se nastava što bolje realizovala i kako bi se pridavači što bolje edukovali kad su u pitanju bunjevački običaji i tradicija. Očekuju nas razni seminari, okrugli stolovi i diskusije na temu obrazovanja nacionalni manjina. Obično su pridstavnici Bunjevačkog nacionalnog savita učestvovali na ovakim skupovima, a želja je da ovaj put učestvuje i niko od pridavača bunjevačkog govora kako bi mogo da pridstavi iskustva na polju obrazovanja kad je u pitanju bunjevačka zajednica. Nuz to, potribno je da i dalje nastavimo da nigujemo dobru saradnju sa subotičkom opštinom, sa Pokrajinskim sekretarijatom za obrazovanje, ko i sa Ministarstvom prosvete. Sve u svemu, čeka nas dosta aktivnosti i angažovanja, a sve u cilju što uspišnije nastave bunjevačkog govora sa elementima nacionalne kulture – naglašava Mirjana Savanov.

Radne sveske ko neophodan alat za nastavu

Jesenas su u nastavu viši razreda, od petog do osmog, uvedene radne sveske koje su se u praksi pokazale ko dragocino sridstvo za učenje bunjevačkog govora sa elementima nacionalne kulture. Inicijator i autor sve četri radne sveske je pridsidnica Odbora za obrazovanje Mirjana Savanov, a u ovom nimalo lakom poslu, pomogle su joj saradnice **Jadranka Tikvicki** i **Svetlana Mormer**. Bilo je potribno nikoliko miseci kako bi se sjednio materijal prikupljen tokom prithodni godina i kako bi se sastavili zadaci koji su prilagođeni uzrastu, a vezani su za temu koja se obrađuje.

– Bilo je potribno odriđeno

INTERESOVANJE DICE SVE VEĆE

Izborni predmet bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture se izučava u 13 škula na teritoriji subotičke opštine i Sombora. U školskoj 2015/2016. godini ukupno je upisano 437 dice. Kad se uporedi sa počecima uvođenja nastave bunjevačkog u škule, taj broj je iz godine u godinu sve veći.

U PLANU LUTKARSKA PRIDSTAVA

Tokom ovog polugodišta je u planu da pridavači koji su pohađali seminar „Lutkarstvo u nastavi i vannastavnim aktivnostima" organizuju za dicu koja pohađaju bunjevački govor, al i za svu drugu zainteresovanu dicu, jednu lutkarsku pridstavu na bunjevačkom jeziku.

– Pridstava će bit naminjena i za sve zainteresovane škule i opštine, nuz Suboticu i Sombor. Virujemo da ćemo to uskoro i ostvarit, i da ćemo obradovat kako našu dicu, tako i cilu bunjevačku zajednicu, al i sve zainteresovane koji će to podržat – ističe Mirjana Savanov.

vrime kako bi se sav materijal uskladio sa nastavnim planom i programom, zatim i sa očekivanjima učenika, a da se pritom ispune odriđeni ciljovi i zadaci koje nastava bunjevačkog zahtiva. Moji saradnici i ja smo osmislili i sastavili radne sveske, posebno za svaki razred od petog do osmog. Svaka sveska posebno sadrži nastavne jedinice koje su bogate kako tekstovima, tako i raznim zadacima koje inače učenici vole, a sve je to urađeno tako da se nađe na jednom mistu kako bi se olakšalo đacima da što uspišnije savladaju gradivo, a i pridavačima bunjevačkog da što bolje prinesu svoje znanje – kaže Savanov.

gestije zapisiva u nji, zatim da dodaje zadatke, a sa krajnjim ciljom da se krajom juna na Aktivu učitelja bunjevačkog govora svi pozitivni pridlozi unesu u radnu svesku za narednu škulsku godinu.

– U radnim sveskama su zastupljene sve četri oblasti – bunjevački govor, književnost, običaji i elementi nacionalne kulture. Tu postoje razni tipovi zadataka, od oni da se zaokruži slovo isprid tačnog odgovora, priko tabela sa tačnim i netačnim tvrdnjama na osnovu pročitanog u tekstu, pa do osmosmerki, a dat je prostor i za pisanje. Virujemo da smo postigli cilj sa ovim sveskama, a to je da se nastava obogati, da bude uspišnija i kvalitetnija. Očekivamo da ove radne sveske u skorije vrime prirastu u udžbenike koje će odobrit Ministarstvo prosvete, al naravno, da bi se to ostvarilo moramo da unesemo sve potribne korekcije kako bi one bile još bolje – zaključiva na kraju Mirjana Savanov.

Na Aktivu učitelja se traži put ka napritku u obrazovanju

Radne sveske su propraćene brojnim prezentacijama na odriđene teme, ko i dodatnim nastavnim listićima. Kako je istakla naša sagovornica, ideja je da se na časovima bunjevačkog radi po ovim radnim sveskama koje su u skladu sa Pravilnikom o nastavnom planu, al svako od pridavača ima mogućnost da svoje primedbe i su-

V. K.

Obavištenje o praćenju izbora 2016. godine

Novinsko-izdavačka ustanova „Bunjevački informativni centar" će, kako je to i red u radu medija, pratit pridstojeće izbore, a odlukom Redakcije, postavljena su pravila koja će se poštovat.

U pisanom mediju „Bunjevačke novine" pratiće se opšte izborne aktivnosti u okviru redovnog novinarskog izvištavanja o važnim događanjima u zajednici i u gradu, na za to odriđenim stranicama (visti, događanja, aktuelnosti). Mogu se objavit izborne platforme politički stranaka koje su upisane u Registar politički stranaka ko manjinske stranke, pod bunjevačkim imenom, isključivo na zahtiv političke stranke, nuz pečat i potpis ovlašćenog lica upisanog u Registar politički stranaka.

Izborno političke poruke i propaganda mogu se objavit u skladu sa Zakonom i pravilima političke propagande, isključivo nuz naplatu pune ekonomske cine za prostor koji se koristi, a koju će do početka izborne kampanje odridit Upravni odbor NIU „BIC".

U radio emisijama u produkciji „Bunjevačkog informativnog centra", „Bunjevačka rič", „Subotica na bunjevačkom", „Sombor na bunjevačkom", a koje se emituju na elektronskim medijima i putom interneta, ne mogu se emitovat politički sadržaji i izborna propaganda, jel to ne dopuštaju ugovori sa emiterima.

U pisanom mediju „Tandrčak" ne mogu se objavljivat politički sadržaji i izborna propaganda, jel je list naminjen dici.

Na internet portalu „Bunjevci" pratiće se opšte izborne aktivnosti u okviru redovnog novinarskog izvištavanja o važnim događanjima u zajednici i u gradu, a biće objavljivane samo kratke visti o izbornim aktivnostima politički stranaka koje su registrovane ko manjinske stranke pod bunjevačkim imenom, nuz postavljen link ka zvaničnom sajtu političke stranke, isključivo na zahtiv političke stranke nuz pečat i potpis ovlašćenog lica upisanog u Registar politički stranaka.

Redakcija
NIU „Bunjevački informativni centar"

PROMOVISAN ZBORNIK „NACIONALNI SAVETI NACIONALNIH MANJINA I KULTURA 2”

Zbornik objavljen u pravo vrime

Zavod za kulturu Vojvodine i Pokrajinski zaštitnik građana – ombudsman zajednički su izdali drugi zbornik radova na temu ostvarivanja prava nacionalni manjina u oblasti kulture. Promocija zbornika „Nacionalni saveti nacionalnih manjina i kultura 2” održana je u četvrtak, 28. januara u prostorijama Zavoda za kulturu Vojvodine, u Novom Sadu.

O zborniku su divanili **dr Alpar Lošonc**, jedan od autora radova i urednici **dr Duško Radosavljević, Eva Vukašinović** i **Miroslav Keveždi**.

Kako stoji na zvaničnom sajtu Pokrajinskog ombudsmana APV (www.ombudsmanapv.org), ovim zbornikom se čitalačkoj javnosti daju na uvid tekstovi posvećeni aktuelnim pitanjima vezanim za politički i pravni položaj nacionalni savita nacionalni manjina, nuz tekstove koji su posvećeni značajnim momentima u funkcionisanju manjinski kulturni sistema. Svojom sadržinom zbornik otvara složena pitanja savrimeni društava: od tog dal je multikulturalizam privaziđen koncept, priko tog kaka je integrativna državna politika Republike Srbije potribna, pa do političke pridstavljenosti i srazmirne zastupljenosti nacionalni manjina.

Kultura nacionalni manjina se ne mož svesti samo na nigovanje i proširivanje „kulturni manifestacija”, jel je kultura nešto šire i dublje od tog i obuhvata, nuz umitnost i literaturu, životne stilove, načine zajedničkog života, sisteme vridnosti, tradicije i virovanja – istaknuto je na pridstavljanju zbornika „Nacionalni saveti nacionalnih manjina i kultura 2” u Zavodu za kulturu Vojvodine.

Na sajtu Pokrajinskog ombudsmana stoji da je tematski repertoar zbornika – politička kultura nacionalni manjina, uloga nacionalni savita u integrativnoj manjinskoj politiki, političko pridstavljanje i srazmirna zastupljenost manjina, kulturno nasliđe nacionalni manjina, departizacija nacionalni savita, mediji nacionalni manjina, al i druge – interesantan kako za one koji se praktično bave manjinskom politikom, tako i za one koji problemima manjinski politika pristupaju na akademski način.

Kako je navedeno, ambicija priređivača zbornika nije bila da se samo opišu problemi, a članovi nacionalni savita upoznaju sa temama koje utiču na funkcionisanje kulturni sistema nacionalni manjina, neg i da u vidu priporuka doprinesu rišavanju problema i unapriđenju njevog rada.

Triba imat u vidu činjenicu da se pomenuti zbornik pojavljuje u vrime izrade akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalni manjina, dakle, u pravo vrime, kako je to naglasila Eva Vukašinović. Obraćajući se prisutnima, ona je kazala da je institucija pokrajinskog ombudsmana imala primedbe na skoro sva poglavlja akcionog plana, te je naglasila da se ne možemo pofalit ni pravnim propisima, najpre zato što nisu usklađeni, a potom i zato što se ne primenjuju u praksi.

Priliku da se u Srbiji konstituiše nova manjinska politika triba, po njezinim ričima, tražit u promini ustava. Tu, međutim, postoji i jedan ograničavajući element koji će uticat na konstituisanje te nove manjinske politike, a to je ustavna definicija države.

V. K.

AUTORI ZBORNIKA

U Zborniku su, kroz svoje radove, brojna pitanja od velikog značaja za život nacionalni manjina u Srbiji otvorili 15 autora i autorki: dr Alpar Lošonc, dr Duško Radosavljević, dr Dubravka Valić, dr Katinka Beretka, dr Vesna Marjanović, dr Svenka Savić, dr Zoran Tairović, dr Janko Ramač, mr Veronika Mitro, mr Snežana Ilić, mgr.art. Milina Sklabinski, Nenad Đurđević, Ksenija Marković, Nina Janić i Jelena Perković.

ODRŽAN PRVI SASTANAK KOORDINACIJE NACIONALNI SAVITA U 2016.

Divanili o tri teme

Prvi sastanak Koordinacije nacionalni savita u 2016. godini održan je 23. januara u prostorijama Slovačkog nacionalnog savita u Novom Sadu.

Na dnevnom redu su bile tri teme, a prva od nji odnosila se na Izvištaj rada radne grupe za Akcioni plan 23. Nakon iznošenja detalja sa ovi sastanaka ko i zaključaka, za kulturu, informisanje, al i obrazovanje.

Druga tema sastanka je bio Izvištaj radne grupe za izradu novog Zakona o zaštiti nacionalni manjina u Republiki Srbiji. Iz ovog tima istupio je pridsidnik Hrvatskog nacionalnog vijeća **dr Slaven Bačić**, a na njegovo misto je Koordinacija pridložila **mr Suzanu Kujundžić Ostojić**, pridsidnicu BNSa.

Treća tema bila je mogućnost pokrećanja strategije rada Koordinacije, ko i sagledavanje sličnosti i razlika nacionalni savita, te mogućnosti poboljšanja njevog rada.

doneta je odluka da petočlani tim, kojim rukovodi **Darko Sarić Lukendić**, još jedared priispita postoje li odriđeni problemi u vezi s Planom, a koji se mogu ispravit, dok je tekst još u radnoj verziji. Ko posebno problematični dilovi su ode apostrofirani oni koji su vezani

B. N.

BUNJEVAČKI EDUKATIVNI CENTAR ODRŽO TAKMIČENJE RECITATORA POD NAZIVOM „VOLIMO BUNJEVAČKI"

Marija i Bojan najbolji

Za dicu koja u osnovnim školama pohađaje izborni predmet bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture je u subotu, 6. februara, održano takmičenje u recitovanju bunjevački pisama.

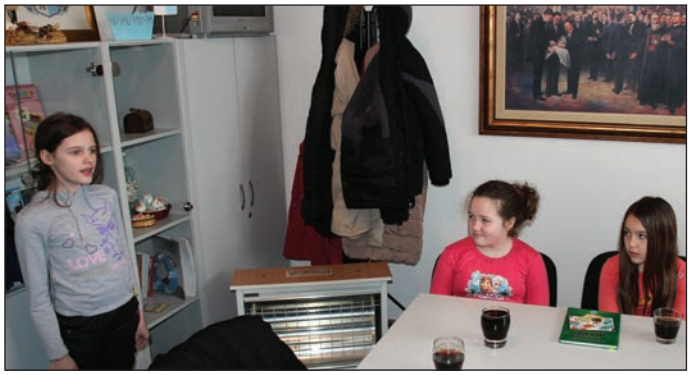

Takmičenje pod nazivom „Volimo bunjevački" u organizaciji Bunjevačkog edukativnog centra, upriličeno je u prostorijama Bunjevačkog nacionalnog savita, a okupilo je 13 đaka iz niži razreda i 8 đaka iz viši razreda.

Na takmičenju su se mogle čut pisme o raznim temama – od škule, životinja, priko dičiji nestašluka, pa sve do pisama o bunjevačkoj tradiciji i običajima. Sva dica su bila dobro pripremljena za takmičenje zafaljujuć učiteljima sa kojima su vridno radila kako bi sebe, al i pisme što lipše pridstavili žiriju.

Žiri u sastavu **Ane Popov**, profesora srpskog jezika, zatim **Nevenke Bašić Palković**, višeg bibliotekara i kustosa Gradskog muzeja, i **Nele Ivić**, koordinatora projekta, ističe da je njev zadatak bio težak, jel su sva dica pokazala pravi talenat u recitovanju.

Međutim, i nuz mnoge dobre recitatore, morali su se izabrat najbolji – tako je prvo misto u nižim razredima osvojila **Marija Imgrund**, učenica četvrtog razreda Osnovne škule „Matija Gubec" iz Tavankuta, koja je nastupila isprid BKC „Tavankut" sa pismom „Zekanov šumarak", dok se u kategoriji viši razreda, ko najbolji u recitovanju pokazo **Bojan Rukavina**, učenik sedmog razreda Osnovne škule „Đuro Salaj" iz Subotice. On se pridstavio sa pismom „Mali Bunjevac".

Drugo misto kod niži razreda pripalo je **Dajani Vukov**, a treće **Jeleni Bešlić**, dok je kod viši razreda drugo misto zauzela **Mia Kuktin**, a treće **Dunja Mačković**.

Najbolje očekiva Opštinska smotra recitatora koja će se održat u petak, 26. februara, u Gradskoj biblioteki u Subotici.

V. K.

BUNJEVCI OBILUŽILI PRVI OD ČETRI NACIONALNA PRAZNIKA – „DAN VELIKOG PRELA”

Poruke iste ko i 1879. godine

Promocija lipote, mladosti i bunjevačke nošnje – dvanajst divojaka koje su bile u izboru za najlipšu prelju

Kako to tradicija od 1879. godine nalaže, Bunjevci su u utorak, 2. februara, na Marin dan, obilužili „Dan Velikog prela”, koji je, osnivanjem Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine uvršćen i ko jedan od četri nacionalna praznika ove zajednice u Srbiji.

– Veliko bunjevačko prelo je jedan od naši lipi običaja, a od njega smo napravili nacionalni praznik. Ljudi jednostavno vole da se okupljaju, tako su prela i počela ko okupljanja po kućama. Prvo Veliko bunjevačko prelo javno je održano 1879. godine i to je bio trenutak kada su Bunjevci tili ovom gradu da javno poruče „Evo, mi smo ode, postojimo sa svojom kulturom i istorijom”. Danas, mi Bunjevci, želimo da poručimo isto – poručila je pridsidnica NSBNM **mr Suzana Kujundžić Ostojić** na početku zvaničnog dila programa u restoranu „Spartak” di je Prelo održano i ove godine, a potom uporedila položaj Bunjevaca 1879. i 2016. godine:

Domaćini i gosti za „glavnim astalom” na Prelu

Suzana Kujundžić Ostojić

Jene Maglai

JEDAN OD ČETRI PRAZNIKA

„Dan Velikog prela” je jedan od četri nacionalna praznika bunjevačke zajednice u Srbiji. Kako kaže mr Kujundžić Ostojić, to nikako nije slučajno.

– Kad su se birali nacionalni praznici, onda su se gledali istorijski „pikovi”, trenuci koji su izuzetno važni za našu istoriju, oni koji nas opisuju i determinišu onakima kaki jesmo.

Puna sala restorana „Spartak”

– Postoje nike stvari koje se tokom istorije ciklično ponavljaje. U borbi za maternji jezik i u borbi za svoja prava smo ipak odmakli dalje nego te 1879. godine, kad su Ivan Antunović i Ambrozije Boza Šarčević procinili da je trenutak da se kroz tako okupljanje skrene pažnja na Bunjevce. I danas se mi borimo za mnoga svoja prava, a mislim da smo bliži njevom ostvarivanju. Iza nas je veliko iskustvo, i ono istorijsko, al i činjenica da nas Republika Srbija danas drugačije i tretira i vidi.

Ovogodišnje prelo je, naravno, proteklo drugačije neg ono 1879. godine, al su tradicionalni elementi sačuvani. Prisutni su mogli da vide i tradicionalnu bunjevačku narodnu nošnju ko 1879. godine, naravno, ne na gostima, neg samo na preljama koje su se takmičile za titulu najlipše.

– Praznik obilužavamo tako da održavamo običaje Velikog bunjevačkog prela, kako radimo godinama. Potrudili smo se da zadržimo tradicionalne sadržaje, izbor za najlipšu prelju i za najlipšu preljsku pismu, a u okviru programa Pivačka grupa KUD „Bunjevka” je pripremila blok tradicionalni pisama, ko i nikoliko skečova koji su zabavili goste – dodala je **Kata Kuntić**, pridsidnica Odbora za kulturu u BNS-u.

Da Bunjevci imaje i danas podršku lokalne samouprave potvrdili su i gosti, **Ilija Maravić**, pridsidnik Skupštine Subotice, **Tomislav Veljković**, zaminik gradonačelnika, **Ljuben Hristov**, pomoćnik gradonačelnika, **Mirko Bajić**, zaminik pridsidnika Skupštine Subotice, konačno i **Jene Maglai** gradonačelnik Subotice koji je tom prilikom pozdravio prisutne, čestito njim praznik i dodo:

– Za svako divljenje je da je zajednica pokazala visok stepen odgovornosti i poštovanja svog nacionalnog praznika. Vidim da je sala puna, da pripadnici nacionalne zajednice smatraju veoma bitnim da budu tu, da se zajedno druže i proslave svoj praz-

Dok su se Jelena i Jovana Francišković „šickale”, Dušan Ivić i Stela Bukvić su kroz skečove nasmijali goste

VELIKO PRELO

Marijan Kiš

Dobro došli na Veliko pelo,
taj naš biser što vikove krasi,
sjajnu zvizdu grane bunjevačke,
vi ne dajte nikad da se gasi.

Da se gase običaji lipi,
koje su nam poštivali stari,
sačuvajte folklor, pisme, ila,
i ne dajte da se jezik kvari.

I ne dajte na tavanu crnom,
našeg starog na gredi salaša,
da istrune ta preslica stara,
tu se čuva tradicija naša.

Zapitajte strinu iz Đurđina,
jel joj dolaf digod u životu,
esul i sad ruva poslagana,
nek pokaže svima tu lipotu.

Majka Manda nek izvadi njenu,
iz mladosti kumašu i svilu,
i papuče rađene u zlatu,
i košulju šlingovanu bilu.

Dida Pajo nek obuče prusluk,
s pucadima od srebra el, zlata,
da pokaže svakom dragom gostu,
koji prođe kroz salaška vrata.

Vakog blaga danas je sve manje,
al još spava digod u budžaku,
stara roljka iz prošloga vika,
svečan šešir što trune u mraku.

Svaki salaš kojeg vrime sruši,
za Bunjevce jedan grob je više,
jel naš narod samo na salašu,
punim srcom i plućima diše.

Stalo nam je do naši salaša,
disnotora, prela, konja, svile,
gurablica, naši slika sveti,
golubova, bunjevačke vile...

Večeras smo ispunjeni srićom,
jel čujemo zvečke na čizmama,
svi igramo bunjevačka kola,
i slušamo pisme drage nama.

Neka svako igra, piva, pije
i veselo nek nam bude lice,
nek ne skriva suzu koja krene,
kad začuje zvuke tamburice.

Dogodine dođite nam opet,
Dotirani, zdravi, razdragani,
baći Oce, nani Materice,
čestitajte isto ko i lani.

Pa kad prođu Božić i Tri kralja,
vi po snigu kod nas dođte vamo,
da's na prelu složno zagrlimo,
bunjevačke pisme zapivamo.

SPONZORI TOMBOLE

Firme: „Fitich d.o.o”, „Borzal”, „Viola cvećara”, JKP „Toplana” Subotica, JKP „Suboticagas”, Broker „Aleksandar”, AK „Alfa”, Restoran „Gat”, „Panonvagon”, Restoran „Bates”, „Papir commerce”, Butik „Otti”, Poljoprivredno gazdinstvo „Imgrund”, Poljoprivredno gazdinstvo „Rodić”, „Mladost d.o.o”, BS „Vulkanizer”, „Suboticatrans”, Vinarija „Zvonko Bogdan”; pojedinci: Ivan Šarčević, Ivan Saveljić, Stipan Babičković, Jasmina Babičković, Miodrag Kujundžić, Josip Bošnjak; bunjevačka udruženja i institucije: Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine, NIU „Bunjevački informativni centar”, UG „Bunjevački omladinski centar”, UG „Bunjevci” Novi Sad, BKC „Bajmok”, „Bunjevačka matica”, KUDŽ „Bratstvo”, KUD „Aleksandrovo”, KUD „Bunjevka”, UG „Bunjevačka vila”, Bunjevački edukativni centar „Ambrozije Šarčević”.

nik. Potrebno je pošteno i odgovorno raditi, a onda dolaze rezultati. Ti rezultati se vide, i u ovoj sali, a napori BNS-a i bunjevačke zajednice donose rezultat, a uz takav rad vaša zajednica ima svoju budućnost na ovim prostorima.

I ovo Prelo je imalo takmičarski karakter, birane su najlipše prelje i najlipša preljska pisma. O izboru najlipše divojke na prelu odlučivo je stručni žiri, koji je ocinjivo izgled, držanje, nošnju, al i svi prisutni u sali, kroz kupone za glasanje. Nije bilo lako izabrat najlipšu med dvanajst podjednako lipi divojaka, al je ipak tu „titulu” zaslužila **Miljana Đukić**, nuz **Milicu Kojić** i **Milicu Tumbas**, prvu i drugu pratilju.

– Zaista su cure bile zdravo lipe, pa se nisam nadala ovoj titulu. Ponosna sam na ovaj izbor, znam dobro šta to znači, dugo sam u KUDŽ „Bratstvo” di se niguju bunjevački običaji i tradicija – kazala je Miljana, koja je 2014. godine imala odgovornu ulogu bandašice na Dužijanci, a nuz lentu je dobila i sliku **Ivana Šarčevića**.

Stručni žiri je ranije prigledo pristigle radove za konkurs izbora za najlipšu preljsku pismu, a nagradu je dobio **Marijan Kiš** za rad pod nazivom „Veliko prelo”.

Ni u „Spartaku” nisu izostali tradicionalni gastronomski specijaliteti za ovo veče. Počelo je s kokicama, a priko prisnaca na red je stigla i krumpirača, nuz tradicionalne dodatke, kiseli kupus i dunc. Prelo ne bi bilo to što jeste, brez veselja, igre i muzike, pa se za taj dio ugođaja pobrinio Tamburaški orkestar „Tajna”, dok je sve zaključeno tombolom sa vridnim nagradama.

N. S.

SOMBORSKI BUNJEVCI ODRŽALI 15. BUNJEVAČKO PRELO

Obilužen Nacionalni praznik i tradicionalno Marinsko prelo

U organizaciji UG „Bunjevačko kolo” iz Sombora, već po tradiciji, Somborci su uoči Marin dana, 30. januara, održali veliko bunjevačko prelo i ujedno svečano obilužili bunjevački Nacionalni praznik.

Prelo je održano u svečanoj sali Gerontološkog centra koja je i ovog puta bila mala za brojne goste i positioce prela koji su stigli osim iz Sombora i okolni salaša, i iz Subotice, Novog Sada i Mađarske.

Nuz melodije državne himne i svečane bunjevačke pisme započeta je svečanost još jednog, kako

Somborci znaju kazat, bunjevačkog bala.

Pridsidnik „Bunjevačkog kola" **Dejan Parčetić**, obratio se pozdravnim ričima i iskazo svoje veliko zadovoljstvo pripunom salom članova i prijatelja ovog udruženja, te je iskoristio priliku da čestita nacionalni praznik – Dan Velikog prela, odnosno imendane svima koji na Marin dan slave. **Mr Đuro Bošnjak**, počasni pridsidnik udruženja, naglasio je značaj održavanja 15. po redu prela od reosnivanja „Bunjevačkog kola" i 10. prela koje se u Somboru obilužava ko jedan od četri nacionalna praznika Bunjevaca.

– S posebnom radošću vas podsićam da smo na bunjevačkom prelu 2006. godine, gospodin Nikola Babić, tad pridsidnik Bunjevačkog nacionalnog savita i ja, s ponosom razvili naš bunjevački barjak i potvrdili Dan Velikog prela ko priznati nacionalni praznik Bunjevaca.

Goste prela je, isprid somborske varoši, pozdravio gradonačelnik **Saša Todorović** i tom prilikom naglasio dobru saradnju s Bunjevačkim nacionalnim savitom, a posebno s UG „Bunjevačko kolo" čiji je počasni član. Svečanosti je prisustvovo i član Gradskog vića za oblast socijalne i zdravstvene zaštite, **dr Zoran Parčetić**.

Čestitku svim Bunjevcima, a posebno gostima prela za nacionalni praznik uputio je i **Vlado Babić**, narodni poslanik u republičkoj skupštini, a tom prilikom je svima poželio još puno lipi i veseli prela.

Potpridsidnik UG „Bunjevačko kolo" **Aleksandar Bošnjak** je pozdravio bandaša i bandašicu somborske bunjevačke Dužionice 2015. godine, **Žarka Goretića** i **Ivanu Jakšić** i tom prilikom njim svečano uručio dar Udruženja – umitničke slike.

Gosti prela, Bunjevci iz Mađarske, ovom prilikom poklonili su „Bunjevačkom kolu" nedavno štampanu i bogato ilustrovanu knjigu o istoriji Bunjevaca u Mađarskoj.

Posebno draga gošća i ovog prela bila je **Ana Nikolin**, jedina Bunjevka iz obližnjeg sela Koluta, optantkinja, rođena u Mađarskoj u familiji **Kubatov** koja se tokom optiranja priselila u Srbiju, odnosno pogranično selo Kolut. U ime „Bunjevačkog kola", potpridsidnik Udruženja Aleksandar Bošnjak je uručio posebnu zafalnicu Ani Nikolin ko članici „Kola" za očuvanje i nigovanje tradicije Bunjevaca.

GKUD „Ravangrad", i to pivačke grupe „Varošani" i „Varošanke" i izvođački folklorni sastav i ove godine su svojom nošnjom, igrom i pismom ulipšali Marinsko prelo. Čule su se lipe bunjevačke i varoške pisme, a folkloraši su se pridstavili spletom bunjevački igara i igrama iz Srbije. Prigodne preljske tekstove iz pera autora **Dragana Kubatova** čitala je **Cecilija Tomić**.

Preljsko veselje sve do zore ulipšali su pismom i svirkom svirci iz sastava „Romantik". **R. P.**

TRINAJSTI PUT ODRŽANO „BAJMOČKO BUNJEVAČKO PRELO”

Krumpirača razgalila goste

„Bajmočko bunjevačko prelo” okupilo priko 200 gostivi koji su napunili salu KPD „Jedinstvo-Eđšeg”

Bunjevački kulturni centar „Bajmok” osto je viran svojoj tradiciji, pa je ove godine po trinajsti put bio organizator „Bajmočkog bunjevačkog prela”. Samo prelo je održano u subotu, 30. januara, a sala KPD „Jedinstvo-Eđšeg” bila je ispunjena, kako gostima, tako i dobrom atmosferom.

I ove, ko i prijašnji dvanajst godina, okupljeni Bunjevci, al i svi drugi, imali su priliku da prodivane, da se site kadgodašnji običaja kroz recitacije **Martine Stupar** i **Adrijane Sabo**, uživaje u muzičkom programu, al i da se počaste tradicionalnom krumpiračom, specijalitetom brez mane.

Branko Pokornić, Suzana Kujundžić Ostojić, Branislava Belić i Zoran Rajić

U Bajmoku je, ko i uvik, bilo veselo

Domaćin, **Branko Pokornić**, pridsidnik BKC „Bajmok”, kazo je tom prilikom da pogled na punu salu puni i srce, a potom je i čestito imendan svim Marijama, Mariškama, Marinama…koje su tom prilikom, kako je u BKC „Bajmok” i običaj, darivane.

– Trudimo se da okupimo sve generacije, da se one vežu kroz divan, pismu i igru, a sve u cilju da sačuvamo naš nacionalni identitet, kulturu, običaje i tradiciju. To možemo uradit samo na

U BKC „Bajmok" nisu zaboravili da poklonom obraduju sve Marije, Marine, Mare, Mariške...

ovaj način. Jasno je da će ova, 2016. godina bit teška, al ako se budemo dobro organizovali i međusobno poštovali, imamo šanse da sve naše akcije, koje za cilj imaju da se sačuva tradicija Bunjevaca, realizujemo – istako je Pokornić, a posebno je bio ponosan na „etno-kutak".

PRELO U BROJKAMA

Za oko 200 gostivi, koliko je bilo na prelu, pripremljen je pravi bunjevački specijalitet za kojeg je potrošeno 130 kg krumpira, 50 kg kobasice, 30 kg rebara, 18 kg slanine i 17 kg krvavice.

– „Etno-kutak" su napravila dica koja uče bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture, zajedno sa njevom učiteljicom. Na taj način vezujemo naše iskustvo sa mladima, pomažući njim da oni nastave tamo di mi, stariji, budemo stali.

Prisutne je pozdravila i **mr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine. Ona je podsitila da je prelo prilika da se ljudi okupe, da se provesele i prodivane.

– Čestitke našim domaćinima koji su se potrudili da Bunjevačko bajmočko prelo bude stepenicu na višem nivou neg prošle godine, al i za sve ono što u BKC „Bajmok" rade.

Gošća na prelu bila je i **prof. dr Branislava Belić**, podpridsidnica Skupštine AP Vojvodine. Ona je poželila domaćinima da nastave da niguju ovako lipu tradiciju, te da i dalje organizuju sve ono što ji čini sićnim i što ji podsića na pripadnost.

VOLONTERI POMOGLI

Posebno važnu ulogu u organizaciji „Bajmočkog bunjevačkog prela" imali su volonteri BKC „Bajmok" koji su pripremili salu, tombolu, al i „krumpiraču".

– Čistili smo krumpir, sikli ga, mećali u velike tepcije, a na to smo kasnije ređali divenicu, krvavice, slaninu, rebra, već sve po redu. Organizovali smo se tako da svi mogu pomoć, jedan dio je radio na pripravljanju krumpirače, dok je drugi bio u sali i namišćo sve što je bilo potribno. Iako izgleda da tu ima dosta posla, nije to nama bilo ništa teško, a rad je brzo prošo nuz divan, šalu i druženje – divani za „Bunjevačke novine" Rozika Bešlić, jedna od volonterki BKC „Bajmok".

– Lepo je videti veliki broj učesnika i gostiju na Bajmočkom bunjevačkom prelu. Veliko mi je zadovoljstvo što sam čula da je u ovoj organizaciji učestvovao veliki broj volontera koji nisu žalili svoje vreme da nam svima bude lepo večeras –kazala je prof. dr Belić.

Konačno, prisutne je pozdravio i **prof. dr Zoran Rajić**, državni sekretar u Ministarstvu poljoprivrede i zaštite životne sredine, a on je u svom pozdravnom govoru posebno istako zadovoljstvo prilikom da upozna običaje jedne male, al jake zajednice, te je naglasio da su Bunjevci pravi primer da snaga jedne zajednice ne počiva u njezinoj brojnosti, nego na poštivanju običaja i tradicije.

– Uveren sam da ćete vi nastaviti ovim putem, a na nama je da ovu saradnju nastavimo i podignemo na viši nivo – dodo je prof. dr Rajić na kraju.

N. S.

U KAĆMARU ODRŽANO BUNJEVAČKO PRELO

Kaćmarsko prelo okupilo Bunjevce

Kako to naši običaji nalažu, februar je misec prela pa se naš svit i u Kaćmaru pokazo nošnjom, igrom i pismom. U živoj i veseloj atmosferi Bunjevci iz dvi države potvrdili da, i nuz sve izazove, nisu jedni na druge zaboravili

U organizaciji Kulturnog udruženja „Neven" iz Kaćmara, u subotu 6. februara, održano je Bunjevačko prelo u mesnom Domu kulture u Kaćmaru. Nakon pozdravni riči uslidio je kulturno-umitnički program.

Ko organizator manifestacije, pridsidnik Kulturnog udruženja „Neven" iz Kaćmara, **Rajko Tumbas** divanio je za „Bunjevačke novine". On se osvrnio na istorijat prela u Kaćmaru, ko i na njegovo trenutno stanje:

– U Kaćmaru se prelo prije rata obavezno svake godine održavalo. To je bila tradicija sve do pedeseti-šezdeseti godina. Posli ti godina je to počelo nestajat. Naš narod se iselio, očo je u gradove. Tu je ostalo nas Bunjevaca sve manje i prelo se zapostavilo. Sad unatrag dvi-tri godine počimamo opet tu našu staru tradiciju da obnavljamo, pošto je prelo za nas Bunjevce jedna od najveći svetkovina. Sad pokušavamo da vratimo kolko-tolko na ono što je bilo kadgod. Ubuduće imamo namiru i nike druge stvari obnovit, što sad nismo u stanju.

O značaju kontakata s Bunjevcima u Srbiji, Tumbas je kazo:

– Za nas su zdravo važni iz Srbije Bunjevci, jel tamo ima više Bunjevaca. Dok smo ode u Mađarskoj mi ko Bunjevci zatajili svoje ime. Jedan dio se pomađario. Ovo malo što je ostalo, od kako se razišo Demokratski savez Južni Slovena, više nije jedinstveno i došlo je do rascipa. Čisto Bunjevaca, vrlo malo nas ima. Nama je zato zdravo bitna veza sa Bunjevačkim nacionalnim savitom u Srbiji. Da ipak dobijemo podršku, pošto mi nemamo matičnu državu.

Rajko Tumbas

Rajko Tumbas je također imo kazat štogod i o poželjnim oblicima saradnje s Bunjevcima u Srbiji, di su oni priznata manjina:

– Za nas je najkorisnije što smo unatrag već nikoliko godina obilužavali Dužijancu, i za nas je to obavezno. A sad i prelo, jel su to najveće bunjevačke svetkovine. I, naravno, i nike priporuke ako dobijemo, ako bi nam Bunjevci koji žive u Srbiji mogli oko tog pomoć, da bismo mogli naše Bunjevce na viši nivo dovest.

Za kraj, Tumbas se osvrnio na mogućnost obilužavanja i drugi praznika s bunjevačkim pridznakom:

– Postoji mogućnost, al nažalost, nema ko kadgod od tog našeg bunjevačkog življa. Jel samo obilužavanje praznika nam niko ne zabranjiva. Osim ove dvi velike svetkovine, prela i dužijance, nikake više svečanosti ne održavamo.

Za „Bunjevačke novine" su divanile i dvi starije kaćmarske Bunjevke, **Jovanka Vujić** i **Katica Jelašić-Jelić**. Jovanka se prisića svoji pridaka, koji su ko i ona svi rođeni u Kaćmaru:

– Moja mama i baćo su pravi Bunjevci, baćo mi je Vujić, a mama je Kata Kekić. I njevi roditelji su isto bili Bunjevci. Od mamine strane mi je dida bio Kekić, a baba je bila Petreš. Od baćine strane, dida je isto Vujić. Svi su oni iz Kaćmara, a ja sam se isto tu rodila. Na prelo svake godine dolazim. Više je kadgod bilo Bunjevaca, ovi što su pravi Bunjevci u Kaćmaru tušta nji je već umrlo. A ovi mladi jezik divane, al ne baš najbolje. Tušta je kadgod svita bilo na prelu, al, eto, sad sve manje.

O prelu kadgod, nadovezala se i Katica Jelašić-Jelić:

– Prija jedno dvadestpet-tridest godina, tako smo veliko prelo pravili da nije bilo dosta mista. Imam želju doć i u Subotu na prelo, al još nisam dospila tamo da me odnesu. Bila sam jedared, al prija četrdestšest godina, onda je još moja tetka igrala. To je onda štogod bilo. Za mene i za moju porodicu prelo je štogod veliko.

U kulturnom udruženju „Neven" postoji želja da se mladi Bunjevci okupe i afirmišu u očuvanju naše kulture. Značaja take inicijative svisni su čelni ljudi, prija svega pridsidnik Udruženja Rajko Tumbas. Sa željom da u svojim aktivnostima na polju očuvanja kulturne baštine budu uspišni ko i s organizacijom prela, na rastanku smo pozdravili naše domaćine do nikog novog susrita. A virujemo i jedni i drugi da će to bit već ovog lita, kad dođe vrime dužijanci.

T. K. M.

IZLOŽBA SOMBORSKE PERIODIKE 1865-2015.

Vik i po periodike na četri jezika

Novine i časopisi koji su štampani u Somboru počev od prvog izdanja iz 1865. godine do danas štampani su na srpskom, mađarskom, nemačkom i bunjevačkom jeziku

Na Naučnom odiljenju Gradske biblioteke „Karlo Bijelicki”, u popularnom dilu Lazine e-biblioteke, Somborci su sve do kraja januara imali priliku da vide originalna izdanja listova i časopisa koji su u Somboru objavljivani od 1865. godine.

Ova izložba je pripravljena povodom 150 godina somborske periodike, a autorke izložbe su **Gorana Koporan** i **Nataša Plavšić,** bibliotekari koordinatori u Gradskoj biblioteki „Karlo Bijelicki”.

Nataša Plavšić, Vladimir Jerković, Gorana Koporan

– Polazna osnova za ovu izložbu bila je postavka iz 2007. godine „Ka viku i po somborske štampe” pokojnog Radivoja Stokanova. U izboru publikacija rukovodili smo se višejezičnošću somborskih izdanja – istakla je Gorana Koporan, jedna od autorki izložbe.

Koautorka izložbe Nataša Plavšić je kazala da je periodika u Somboru objavljivana na srpskom, mađarskom, nemačkom i bunjevačkom jeziku.

– Sve izložene publikacije dio su zavičajnog fonda gradske biblioteke i dostupne su u originalnom obliku, a najveći dio i u digitalnom formatu. Prva štampana periodika u Somboru je list Ipar (Privreda – na mađarskom jeziku), čiji prvi broj je objavljen 4. februara 1865. godine. Taj nediljnik bavio se ne samo privrednim i ekonomskim temama, nego je pratio i aktuelna dešavanja u kulturnom i političkom životu. Od lista Ipar pratili smo stopedesetogodišnji razvoj somborske štampe, koja je bila raznovrsna. Pojavljuju se listovi društveno-političkog sadržaja, glasila politički stranaka, pa sve do specijalizovane štampe sa privrednim, istorijskim, pedagoškim i književnim sadržajima – kazala je koautorka izložbe Nataša Plavšić.

– Kad se divani o štampanim glasilima na bunjevačkom jeziku, mahom su izlazila glasila političke sadržine, al ono što je najznačajnije jeste da su pisana na maternjem govoru, odnosno jeziku Bunjevaca pa samim tim pridstavljaju svidočanstvo o jednoj specifičnoj nacionalnoj kulturi – naglasila je Nataša Plavšić.

Namira Gradske bilioteke je da fond somborske periodike približi građanima koji nisu upoznati s njegovim postojanjem, a dobar dio građe je dostupan i priko veb-sajta somborske biblioteke.

Na dugu tradiciju periodike u Somboru i posli zvaničnog trajanja izložbe podsićaće panoi sa slikama najznačajniji somborski izdanja.

R. P.

ŠTAMPANA IZDANJA U SOMBORU NA BUNJEVAČKOM JEZIKU

Najprija se pojavio opšteobrazovni nediljnik „Bunjevac” – 1882. godine koji je izlazio svakog petka. U njemu su objavljivane priporuke za obrazovanje i vaspitanje mladi, putopisi, saviti iz čelarstva, vinogradarstva i poljoprivrede uopšte.

Nediljnik „Vojvodina” se pojavljiva 1927. godine, a njegov je urednik i izdavač bio Ernest Bošnjak. „Vojvodina” je bila politički list Bunjevačko-šokačke stranke. Osim politički tema i tekstova, u „Vojvodini” su se mogla pročitat pisma čitalaca, kratke pripovitke. Ovaj list je imo i informativni karakter za varoš s rubrikom Visti i hronikom, novostima iz privrede i ekonomije i vrimenskom prognozom, a dio tekstova je privođen i na mađarski jezik.

U ratnim godinama 1943-1944, pojavljiva se list „Naše novine”, naminjen je Bunjevcima i Šokcima i pisan je bunjevačkom ikavicom. No, izdavač i odgovorni urednik bio je Grga Vuković, advokat iz Sombora i pristalica Hrvatske seljačke stranke. Prema njegovim ričima u uvodniku, ovaj nediljnik je bio savitodavac Bunjevcima i Šokcima u svakodnevnom radu i teškim životnim i ratnim prilikama, a takođe i informativno glasilo.

SUBOTICA NA BUNJEVAČKOM – HRONIKA ZA JANUAR

ASB positio Suboticu i doniro „Kolevku”

Delegacija nemačke pokrajine Bavarske i pridstavnici nemačke organizacije ASB, positili su u četvrtak, 28. januara, Suboticu. Tom prilikom su obašli Dom za dicu ometenu u razvoju „Kolevka”, posli čega su se sastali sa pridstavnicima grada. Tokom posite „Kolevki”, partnerska organizacija iz Srbije Inicijativa za razvoj i saradnju (IDC) je uručila humanitarnu pomoć u vidu rane, higijene, materijala za čišćenje, pelena i posteljine za dicu migrante koja u narednom periodu budu privrimeno boravila u ovoj ustanovi.

Nenad Kozomora, direktor Doma za dicu ometenu u razvoju „Kolevka”, je izrazio zafalnost na vridnoj donaciji, te je naglasio da Domu znači svaka pomoć i podrška.

– U prethodnom periodu od nekih godinu dana, u Domu „Kolevka” je bilo na smeštaju oko 80 maloletnih migranata i nešto manje odraslih osoba, uglavnom u pratnji majki. Ostvareno je oko 600 prenoćišta. Zbog toga smo imali značajne troškove, a ovakve donacije su nam upravo zbog toga uzuzetno značajne – kazo je on.

Direktor organizacije IDC **Miodrag Nedeljković** je prilikom uručenja donacije kazo da se u procesu pomoći izbeglicama uvidilo da kroz Srbiju prolazi velik broj dice migranata koji su razdvojeni od svoji roditelja. Upravo zbog tog je organizacija okupila donatore iz Španije koji su rado izašli u susrit i prikupili sridstva za nabavku humanitarne pomoći koja je podiljena na lokacijama di su smišteni malolitni migranti. Iako u Domu „Kolevka” trenutno nema dice izbeglica, vridna donacija svakako puno znači.

Delegacija gostivi iz nemačke pokrajine Bavarska

Posli obalaska „Kolevke” nemačka delegacija se u Gradskoj kući sastala sa članom Gradskog veća zaduženim za oblast socijalne zaštite **Milimirom Vujadinovićom**, koji je ujedno i regionalni koordinator za izbegličko i migrantsko pitanje. Tom prilikom se divanilo o migrantskoj krizi, načinu na koji je Subotica izašla u susrit ovom problemu i o Prihvatnom centru za izbeglice čiju je izgradnju finansirala nemačka organizacija ASB.

– U danima kada su bile niske temperature u Prihvatilištu smo imali preko sto migranata. Centar je tih dana pokazao svoju opravdanost i poslužio je svrsi za koju je namenjen. Ne smem ni da zamislim šta bi Subotica učinila u onoj noći kada je bilo veoma hladno da nismo imali Prihvatni centar. Ove godine je to bila bitna razlika u odnosu na prethodne godine, migranti su potpuno organizovano dočekani, na tačno određenom mestu, sa potpunom zdravstvenom zaštitom – istako je Vujadinović.

Poslanik parlamenta nemačke savezne pokrajine Bavarske i pridsidnik Upravnog odbora organizacije ASB Bavarska **Hans-Ulrih Pfafman** je naglasio da Subotica i Minhen imaju odličnu saradnju, te je ocinio da je neophodno da budu nastavljene zajedničke aktivnosti na rišavanju problema migranata.

– Pojedine zemlje u Evropskoj uniji bi trebale više da se ugledaju na Srbiju i da vide kako solidarnost izgleda. Videli smo da ograde ne rešavaju ništa i da treba zajedno da radimo na pronalaženju rešenja, a posebno Srbija kao zemlja kandidat. Mi kao organizacija, ne želimo samo novčano da pomognemo, mi želimo zajedno da radimo na rešavanju pitanja migranata, a posebno je važno da ovo pitanje rešavamo u zemljama odakle ovi ljudi dolaze, odnosno da im omogućimo da ostanu u svojim domovinama – kazo je Pfafman.

Regionalni direktor organizacije ASB za Jugoistočnu Evropu **Elmir Bojadžić** je kazo da će nemačka organizacija radit na tom da Prihvatni centar za migrante u Subotici nastavi sa radom, te je potvrdio da će u Srbiju i dalje stizat pomoć iz Nemačke.

Pomoć za napuštene životinje

Građani Subotice su prikupili oko dvisto kila rane za kerove i mačke, nikoliko kućica za kerove, ćebad, peškire, jastuke, kartonske kutije i ostale potribne stvari za napuštene životinje, u akciji prikupljanja pomoći koju je u subotu, 9. januara, organizovalo Udruženje građana „Centar građanski vridnosti” u saradnji sa Udruženjom građana za zaštitu životinja „Anima” i Udruženjom „Klein house”. Takođe su pridstavnice Udruženja „Anima” prisutnima održale pridavanje na temu na koji način možemo zajedno pomoć napuštenim životinjama u ladnim danima.

Pridsidnica „Centra građanski vridnosti” **Natalija Jakovljević Ivanić** je tom prilikom istakla da je problem lutalica potribno sistemski rišavat, te dodaje da je zadovoljna odzivom Subotičana, budući da je ovo prva akcija ove vrste.

Kako je isprid Udruženja „Anima” kazala **Sabina Pavlović**, najvažnije je napuštenim kerovima i mačkama dat vode i rane, i eventualno na mistima di se nalazi napuštena životinja postavit kućicu koja će joj bit spas u ladnim zimskim danima. Na ulicama Subotice je velik broj kerova i mačaka lutalica, a problem napušteni životinja rišio bi se kažnjavanjom nedgovorni vlasnika, zatim besplatnom sterilizacijom i čipovanjom iz sridstava koja bi za te namine tribalo da osigura gradska uprava – ističu u „Animi”, te dodaju da je u ovom trenutku kod nji zbrinuto 60 životinja, a taj broj se stalno povećava.

Posli održanog predavanja o značaju brige o ugroženim životinjama, tri divojke su se prijavile da

budu volonterke „Anime", dok je jedna žena prihvatila udomljavanje napuštenog kera. Sva prikupljena pomoć je posli završetka akcije distribuirana Udruženju „Anima".

Mađarski pokret: disciplinski postupak protiv Pastora

Oko 50-ak članova Mađarskog pokreta, koji su još uvik članovi i Saveza vojvođanski Mađara, pridali su u ponediljak, 25. januara, disciplinskoj komisiji dopis o zajedničkoj odbrani povodom disciplinski postupaka koje je protiv nji podno SVM. Oni su disciplinskoj komisiji uručili odbranu jer smatraje da nema zakonskog osnova da budu sankcionisani.

Tom prilikom je gradonačelnik Subotice **Jene Maglai**, koji je ujedno i jedan od osnivača Mađarskog pokreta, kazo da se svi brane jedinstveno, te da su u dopisu naveli zakonski i činjenični osnov za odbranu sa nadom da će se obustavit disciplinski postupci.

Mađarski pokret je takođe uputio i zahtiv za pokrećanje disciplinskog postupka protiv lidera SVM-a **Ištvana Pastora**, koji je, prema njevom mišljenju, prikršio sve što je obećo lane na izbornoj skupštini stranke. Članica Mađarskog pokreta **Livija Jo Horti** je kazala da je Pastor prilikom izbora tvrdio da će mađarska zajednica uvik bit isprid stranke, što sad nije slučaj.

Tamaš Korhec, jedan od osnivača Mađarskog pokreta, kazo je da je i protiv njega pokrenut disciplinski postupak, iako nije član SVM-a, već simpatizer.

Podsitimo, zbog osnivanja i rada u Mađarskom pokretu iz stranke SVM je prvo isključen republički poslanik **Laslo Varga**, a posli njega je isključeno i devet odbornika Skupštine grada Subotica.

Korupcija i zaštita policijskog integriteta

Ministarstvo unutrašnji poslova, Kriminalističko-policijska akademija i Fondacija Hans Zajdel organizovali su u Subotici naučno-stručni skup „Korupcija i zaštita policijskog integriteta". Na dvodnevnom skupu koji je održan u hotelu „Patrija" nuz izlagače iz Srbije, učestvovali su i pridstavnici Ministarstva unutrašnji poslova Republike Austrije koji su sa srpskim kolegama podilili iskustva na temu korupcije.

Dragana Kolarić, prodekan za nauku na Kriminalističko-policijskoj akademiji podsitila je da se trenutno u skupštinskoj proceduri nalazi Zakon o policiji, te da je jedna od značajni novina koje će Zakon donet jačanje sektora unutrašnje kontrole. Kada je u rič o korupciji med policijskim službenicima, podaci kažu da je Sektor unutrašnje kontrole lane podno više od 170 krivični prijava protiv ukupno 190 lica za 350 krivični dila. Pomoćnik ministra unutrašnji poslova i načelnik Sektora unutrašnje kontrole **Miloš Oparnica** ističe da je ovaj broj veći u odnosu na prithodne godine, al se postavlja pitanje dal je korupcija veća, il je unutrašnja kontrola bila efikasnija. On je dodo da je uvedena nova metodologija rada i mire koje su omogućile povećanje broja rasvitljeni krivični dila.

Saradnja izmed Pravnog fakulteta za privredu i pravosuđe i pet subotički škula

Na Pravnom fakultetu za privredu i pravosuđe su u četvrtak, 28. januara, svečano potpisani ugovori o poslovno-tehničkoj saradnji izmed ove ustanove i pet subotički sridnji škula. Sporazum su potpisali direktori Tehničke škule „Ivan Sarić", Politehničke, škule, Hemijsko-tehnološke škule, Ekonomske škule i Gimnazije „Svetozar Marković" sa jedne strane i Pravnog fakulteta za privredu i pravosuđe iz Subotice sa druge strane. Saradnja će podrazumivat niz zajednički aktivnosti pomenuti škula i ove visokoškulske ustanove.

Dekan Pravnog fakulteta za privredu i pravosuđe **Marko Carić** je tom prilikom naglasio da je saradnja sa sridnjim škulama od velikog značaja za visokoškulske obrazovne ustanove.

Pridstavnici subotički sridnji škula očekivaje da će se kroz gostujuća pridavanja u nastavi i posite fakultetu pravo približit njevim učenicima, budući da ono ima značajnu ulogu u svim oblastima društvenog života. **Iso Planić**, direktor Politehničke škule i pridsidnik Aktiva sridnji škula, prilikom potpisavanja sporazuma je kazo da su mogućnosti saradnje brojne, dok direktor Ekonomske škule **Imre Zombori** smatra da je saradnja sa Pravnim fakultetom za privredu i pravosuđe praktična i korisna kako za đake, tako i za obrazovne ustanove i društvenu zajednicu.

Sporazumom je pridviđeno organizovanje zajednički tribina, međusobni posita, kurseva, takmičenja i brojni aktivnosti na temu profesionalne orijentacije.

Kolo srpskih sestara doniralo najbolje škularce

Kolo srpski sestara je u sridu, 27. januara, povodom Dana Svetog Save, utemeljitelja srpske škule i crkve, organizovalo svečanost na kojoj je najboljim đacima iz socijalno ugroženi porodica uručen skroman poklon u vidu novčane nakade. Škularci koji imaje sve petice dobili su po pet iljada dinara. Pridsidnica Kola srpski sestara **Jelena Birovljev** je tom prilikom kazala da ova ustanova već godinama daruje četri škule i četri njeva najbolja učenika iz socijalno ugroženi porodica, te je dodala da su ovaj put to đaci iz Gimnazije, Politehničke i Tehničke škule i Osnovne i sridnje škule „Žarko Zrenjanin".

Svečanosti je prisustvovo državni sekretar u Ministarstvu za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja **Nenad Ivanišević** koji je tom prilikom kazo da je Kolo srpski sestara, u saradnji sa Gradskim većom za oblast socijalne zaštite, pokrenilo inicijativu prema resornom ministarstvu za dobijanje licence za mogućnost pružanja socijalni usluga u zajednici.

Kolo srpski sestara u Subotici broji više od tristo članica, koje, već više od dvi decenije organizuju velik broj aktivnosti usmireni ka svima kojima je pomoć neophodna.

Održana 25. Svetosavska nedilja

U Srpskom kulturnom centru „Sveti Sava" besedom prezvitera **Miodraga Šipke**, u četvrtak, 21. januara, svečano je otvorena 25. po redu Svetosavska nedilja. Ova manifestacija se već četvrt vika održava u čast i spomen prvom srpskom arhiepiskopu, svetom Savi. U okviru sedmodnevnog programa, u Zadužbini Dušana Radića je otvorena samostalna izložba slika „Konaci i konačišta" umitnika **Dragana Bartule**, a takođe je glumica **Biljana Đurović** izvela monodramu „Nadežda Petrović". Tokom Svetosavske nedilje održane su istorijske tribine i književne večeri, a sedmodneva manifestacija je završena tradicionalnim Svetosavskim balom.

V. K.

ODRŽANA PRVA EKOLOŠKA RADIONICA BMC U SOMBORU

Iz ruku i od srca za naše tice stanarice

Poslidnjeg vikenda u januaru, Bunjevački media centar iz Sombora je održo svoju prvu ovogodišnju radionicu.

Već prema namiri udruženja da se tokom godine metne akcenat na ekologiju, prva radionica je imala temu „Očuvanje životinjski vrsta – tica stanarica". Radionicu je vodila diplomirani analitičar zaštite životne sredine, **Bojana Sretković**.

Bila je ovo prilika da se putom zanimljivog interaktivnog pridavanja – nuz prezentaciju video bimom, dici i mladima približi upoznavanje, očuvanje i zaštita prirodne sredine u svojem okruženju.

– Zdravo je važno podizanje ekološke svesti kod dice i mladi, posebno u ovom društvu di je zastupljena urbanizacija naselja. Zato smo i odlučili da ovom radionicom damo svoj lični doprinos našem okruženju i kod mladi začnemo taj osićaj odgovornosti za živi svit koji nas okružuje – istakla je pridsidnica udruženja **Stanislava Lutkić**.

Dica su, nuz pridavanje, čula štogod više o ticama koje naseljavaju prirodnu sredinu u kojoj živimo, a nike od vrsta imala su priliku vidit u samom parku dok su zajednički postavljali ranilice.

Nuz svesrdnu pomoć Bojane Sretković, dica su u drugom dilu radionice primenjivali stečena znanja što je praktično značilo pripravljanje interesantni ranilica sa sinjima i sickanim voćom i povrćom koji su naminjeni ticama.

– S obzirom na to da u ovom, još uvik ladnom periodu, naše tice stanarice teže dolaze do rane, ovo je bio način da pomognemo ticama da do prolićni dana, kad se s buđenjom prirode i suncom lakše nalaze tičiji zalogajčići, primosti period težeg prirodnog prihranjivanja i očuvanja vrste – objasnila je edukatorka radionice Bojana Sretković.

Izrada improvizovani ranilica imala je, takođe, ekološku dimenziju, jel su korišćeni materijali u svrhu reciklaže s jedne strane (plastične boce) i prirodni materijali (drvene grančice, ukrasne tikvice...) s druge strane, s kojima se neće narušit il zagađivat životna sridina.

Ranilice za tice koje su dica i mladi zajedno sa edukatorkom i članovima Bunjevačkog media centra pripravili, zajednički su postavili na zgodna mista u „Parku heroja" u somborskoj varoši.

Bunjevački media centar će tokom godine nastavit sa Ekološkim radionicama sa kojima će pratit različite teme, s ciljom da dica i

mladi što više pripoznaju značaj i ulogu očuvanja prirodne sridine koja nas okružuje. Tako će tokom naredni misec dana članovi BMC-a zajedno sa dicom redovno obalazit i dopunjavat ranilice koje su postavili u parku i pomoć ticama da se lakše prirane i dođu do dragocini simena.

R. P.

SAJAMSKA TRADICIJA DUGA ČETRI DECENIJE

Somborski sajam u rangu evropski sajmova

Jubilarni 40. po redu, Međunarodni sajam peradarstva održan je u Somboru, poslidnjeg vikenda januara, od 29. januara kad je svečano otvoren pa sve do nedilje 31. januara, kad se već po tradiciji završio velikom pijacom i berzom sitni životinja.

Jubilarni sajam otvorio je pomoćnik ministra u Ministarstvu poljoprivrede i zaštite životne sredine Republike Srbije **Nenad Katanić** koji se tom prilikom obratio prisutnima i istako da mu je čast da je pozvan na četrdesetogodišnjicu vake manifestacije.

– **Trajanje ove manifestacije dovoljno govori o njenom značaju.**

U čast ovog lipog jubileja, slamarka UG „Bunjevačko kolo" **Ilonka Bogišić**, pridala je pomoćniku ministra poljoprivrede lipu slamarsku sliku.

Zoran Parčetić, ko član Organizacionog odbora, kazo je da će se trudit da se sajam podigne na još veći nivo i zafalio se lokalnoj samoupravi na podrški. U ime Društva „Sombor 1871", ko organizatora sajma, pridsidnik **Igor Gromilović** se zafalio prisutnima i naglasio da je izloženo 3.600 eksponata, i da po tome Međunarodni sajam peradarstva u Somboru pridstavlja jednu od najveći izložbi u Evropi.

Slika od slame za pomoćnika ministra poljoprivrede

Svečanost otvaranja sajma je ulipšana pismom i folkorom – bunjevačkim igrama koje su prikazali članovi GKUD-a „Sombor".

R. P.

O autohtonoj sorti živine somborska kaporka

Jedna od četri autohtone rase živine na prostoru današnje Srbije jeste somborska kaporka.

Ova je rasa kokoške stvorena u Vojvodini još početkom 20. vika. Posli Prvog svitskog rata usaglašen je standard ove rase, al je cilokupna dokumentacija izgubljena tokom Drugog svitskog rata. Ovoj autohtonoj rasi je pritilo da u potpunosti iščezne i padne u zaborav da nije bilo entuzijasta ko što su **Rudolf Cirkl** i **Vera Petkov** koja je nastavila tamo di je Rudolf započo. Dugogodišnjom selekcijom, ukrštanjom i velikom brigom za očuvanjom rase kaporki, Vera je uspišno povratila kaporke, postavila standarde, odnosno, takozvani radni standard ove rase koji je ušo u stručnu literaturu i po kojim standardima se i danas ocinjuju izloženi eksponati. Vera je ko odgajivač u ovom hobiju, a istovrimeno i poslu više od 50 godina. U međuvrimenu je stekla brojna domaća i međunarodna priznanja za očuvanje rase i ko izuzetan sudija međunarodnog karaktera u kojem je poslu ostala priko 30 godina.

U 79. godini života odlučila je da na 40. jubilarni sajam izloži svoje kaporke i da joj to bude ujedno i oproštaj od izlagaštva. Uredno je obašla sve eksponate, ispozdravljala se sa svojim mladim naslidnicima, sudijama u peradarstvu, konsultovala i komentarisala bodovne liste. I dalje je vrlo živahna, sigurna i oštrog oka.

Igor Gromilović, Vera Petkov i Zoran Parčetić

Med brojnim mladim saradnicima istakla je **Ivana Francuza** iz Bačkog Monoštora i **Pavla Deliju** sa Bezdanski salaša u blizini varoši. Ovi mladi ljudi su „zanat" naučili od Vere, postali vrsni odgajivači velikog broja sorti živine i obadvojica su međunarodne sudije. Kako je sezona leženja pilića već počela, Verine kaporke će uskoro imat podmladak. Na ovogodišnjem sajmu njezina plava kaporka dobila je visoke ocine, al za svoj najveći uspih i priznanje Vera smatra svoje učenike, danas uspišne odgajivače i međunarodne sudije na koje je prinela svoju veliku ljubav prema peradarstvu i svoj ogromni entuzijazam. A to je, prija svega, garancija očuvanja dragocini vrsti, a pogotovo autohtoni rasa ko što je i somborska kaporka.

R. P.

SIĆANJE NA KADGODAŠNJE OBIČAJE

Žene započele prela

Februar je misec prela, zabave i veselja. Prelo kupi svaki mu se divi, nek se znade da Bunjevac živi, a to spada u život Bunjevaca na salašima od pamtivika. Još u davna vrimena kad su naši prici došli u ove krajove spominje se da su žene prele vunu, lan, pamuk i konoplju. A prelo se prešlicom, vretenom i družicom. Svaka je cura morala prija udaje naučit prest, štrikat, šit, a tkale su one koje su imale tu spravu za tkanje, stan.

Od vune su se štrikale kape, čorape, rukavice, šalovi, cveteri, puloveri, a tkale su se i pregače i ponjavice. Od stari čašapa, ruva i navlaka kad se počnu kidat, žene su sikle uzice širine jednog prsta i namotavale klupče pa su se od tog tkale krpare koje su se sterale doli u divojačkim sobama.

Od lana i pamuka su se preli tanki konci koji su se ubiljivali u lužini, pa se od tog šilo ruvo i košulje za oblačenje, a ono najsvečanije za narodnu nošnju se šlingovalo. A znamo da je naš bunjevački šlingeraj nadaleko poznat.

Prest je bio najsporiji poso, žene su prele i po danu, a najčešće uveče, do kog doba noći same sidile i prele, nuz škiljave lampaše i fićure, a druga čeljad već pozaspavaje. Pa da ne bi svaka žena sidila sama kod svoje kuće i prela, nagustirale su da se nji više skupi u jednu kuću da predu nuz jedan lampaš, pa se i petrolina našporuje.

To okupljanje su žene prozvale prelo, a prelo dolazi od glagola presti. Svaka žena ponese svoje predivo, a domaćica ispeče kaki pogačica, listića, uzlivance el oraščića da počasti prelje. Žene su sa sobom povele dicu, nisu ji ostavljali same na salašu. Manja dica su se znala lipo zasigrat, a uveče su cure učile prest. S prvog to baš i nije išlo bogzna kako, a posli su se uvertale u taj poso. Svaki je početak težak.

Sa ženama su išli i muškarci, oni su obično odigrali koju partiju karata, to je bila šala i zabava, a ni slučajno ne kocka s novcima. Divanili su o poslu šta je ko radio, a šta jesapi za sutra. Zdravo se vodilo računa šta se divani prid dicom. Ako je kogod kazo koju pogrišnu rič, drugi bi ga opomenili: nemoj tako ima nas i bosi. A to znači, ima i dice.

Muškarci svoje radove nisu nosili u komšiluk, već su kod kuće radili. Jedni su vezali metle sirkove, korovske i od tankog pruća, drugi su od slame pleli krušne kotarice i lubure u čemu se liti držala jaja. Ima ko je znavo od rogoze plest asure i saćure, a rogoze je bilo u svim dolovima, a od tankog pruća su pleli košarove i veće i manje kotarice. Tako su žene u društvu tušta naprele, a mogle su se izdivanit do mile volje, još kažu kako je vrime brzo prošlo.

To su bila komšijska prela koja su se tušta godina održavala na našim salašima. Vrimenom su izmislili i drugačijeg oblika prela, žensko prelo, rodbinsko prelo, Veliko bunjevačko prelo - 2. februara koje se, fala Bogu, sačuvalo do danas.

Žensko prelo je bilo kad su udate ćeri dolazile kod svoji roditelja na nedilju dana s dicom, one su prele i zadana a uveče su dolazile i komšinice, pa su tako u divanu i prele. Na rodbinska prela su dolazili samo pozvani gosti, podomljena dica kod roditelja, braća i sestre. Ako se koja udala el momak oženio iz bliže rodbine, bili su prve godine pozvani na prelo. A kuvala se svečana užna i peklo meso, a od kolača fanki i salćići.

Na tom prelu je svaki dobio kaki poklon. A zavisilo je koliko je bila rodna godina, al i od imovinskog stanja domaćina, pa kome je kako doteklo. Važno je bilo okupljanje, a poklonu se nije nikad u zube gledalo.

Na Marin se pravilo Veliko prelo, momci i divojke su svečano obučeni išli prija podne u crkvu na misu di su se blagosivale marinske sviće. Uveče se pravile zabave, igranke za mlade, prelo, na to prelo su s curama išle kake tete, ujne, strine i pokoja mama. One su gledale koji momak ofira njevoj curi, pa su se oma višto išle raspitat čiji je sin, koliko imadu lanaca zemlje i koliko ima braća i sestara. A kadgod je bilo najvažnije koliko imadu zemlje, salaša el vinograda. A te tetke su čerez tog i išle na prelo da paze da se njeva cura ne zacopa u kakog siromašnog.

Na lipotu se u to vrime nije gledalo. Ima koju curu su udali i priko njezine volje, ako je momak imućan pa makar ga cura ne voli. Stalno su joj divanili: zavolićeš ti njega, lipota je za malo, a imanje se voli cio život. Na tom prelu se nije ništa ni ilo ni pilo, a kod kuće se spremala dobra večera.

Sveti Balaž je 3. februara, na taj dan su virnici išli u crkvu na blagoslov grla. Od Tri kralja do Čiste sride je vrime Poklada, to su i bili dani prela, zabave i veselja, a Poklade su nekad kraće, nekad duže. Četvrtog februara je debo četvrtak, na taj dan su se pekli fanki i kuvala dobra užna, ko je bio slab i žgoljav tribo je ist devet puti da ojača i nakupi snage.

Iza četvrtka nedilja, ponediljak i utorak su Poklade. Sva tri dana su se pravile igranke i zabave, a kuvala se i pekla dobra rana. U utorak pridveče stariji momci su vukli panj šorom di ima stariji divojaka, pa svrate kobajage da se malo ugriju i odmore, a divojke ji jedva dočekaje pa ji ponude kolačom i vinom, pa ji zadivane da što duže ostanu, a znalo je doć i do ozbiljne veze i udaje.

U kadgodašnje vrime sve odivne stvari su žene same radile za oblačenje i sebe i svoji čeljadi, prele, tkale, krojile, šile i štrikale. Na starim svetim slikama moglo se vidit da je i blažena divica Marija prela. Posli tušta godina kad se malo iznapridovalo prodavalo se i kupovalo na meter, pa su se od tog šila ruva, a onda je već bilo šivaći mašina. Sve se manje prelo, pa su tako pomalo nestajala prela.

Sad mislim da više niko ništa ne prede, roba se prodaje na kilu. Kad ovce ošišaje, vunu pomeću u džakove i pobacaje u jendek pa izgori kad ljudi zapale korov i prcov što je nano viter. Ne mož se ni prodat jel je niko ne kupuje.

Kad je Korizma u februaru ko ove godine, žene su prele i komšijale se, samo što su se častile kokicama, kuvanim kuruzima i projom. Ako na Marin sija sunce biće rđava godina, bolje je vidit kurjaka prid vrati zavijajuć nek na Marin sunce sijajuć. Sveti Matija ako zateče zimu rastira, ako ne zateče natira. Iza Poklada je Čista srida, kad počima korizmena post koja traje do Uskrsa, jel je i Isus Krist postio 40 dana.

A. V. K.

Sveci koji se spominjemo

Svićnicu Marin slavimo 2. februara. To je četrdeseti dan od Isusovog rođenja, onda se završavaje babine svakoj ženi posli porođaja. A kadgod je bio običaj da svaka žena ode u crkvu s ditetom da ga prikaže Bogu i da se zafali za darovano čedo i srićan porođaj. Klekne prid oltar, u jednoj ruki drži dite, a u drugoj zapaljenu sviću, što nas sića na svićnicu.

Kad su sveti Josip i blažena divica Marija odneli Isusa u crkvu jeruzalemsku da prikažu Isusa Ocu Nebeskom u crkvi je bio starac Šimun kojem je Duh sveti objavio da neće umrit dok ne vidi spasitelja Gospodnjeg. Uzo je Isusa u ruke i kaže: Sad možem mirno umrit jel su oči moje vidile spasitelja, a blaženoj divici Mariji je kazo da će i njezinu dušu probost 7 mačova. On je bio prorok i znao je kakom će smrću Isus umrit.

U crkvu je ušla proročica Ana, starica od 84 godine koja je pripoznala Isusa i razglasila je spasenje Izraelovo. Tako i mi danas iđemo u susrit Isusu u crkvu pripoznajemo ga u lomljenju kruva i čekamo njegov drugi slavni dolazak.

Trećeg februara slavimo svetog Blaža, biskupa i mučenika, koji je svit čudom nuz Božju pomoć ličio. Zaštitnik je od bolesti grla i drugog zla koje kroz grlo prolazi, pijanstvo, svađe, kletve, psovke. Po crkvama se i danas blagosiva grlo virnicima.

Svete Agate spominjemo se 5. februara, ona je bila ćer bogati roditelja sa Sicilije. Čerez velike vire bila je mučena, pa su joj živoj osicali grudi.

Svete Apolonije divice i mučenice se spominjemo 9. februara. Ona je aleksandrijska svetica koju ni muke ni smrt nisu mogli prisilit da se odrekne vire u Isusa, a da primi krive bogove. Sve su joj zube poizbijali, umrla je mučeničkom smrću i čistu dušu pridala Bogu. Zaštitinica je od zubne bolesti.

Čista srida Pepelnica je 10. februara kad počima korizmena post koja traje 40 dana. To nas sića da je Isus Krist postijo 40 dana u pustinji prija svoje smrti na križu. Na Čistu sridu se iđe u crkvu di svećenik s malo pepela pospe virnike da se sitimo da smo pra i da ćemo se u pra i vratit.

Lurdske Gospe se spominjemo 11. februara. Ona se ukazala u Lurdu nuz Gavu. Mala Bernadica je kupila granje nuz Lurdsku šumu i plakala jel joj umrla mama. Gospa joj se ukazala, bila je u čisto bilo obučena, a oko pojasa je imala plavi pojas, i kazala joj: nemoj plakat Bernadice mala, ja ću bit tvoja mater prava. Učila je da moli krunicu i kazala: Bernadice, kaži i sestrici da se moli Mariji divici. Lurdska šuma se rasvitlila, a isprid Gospe se otvorio izvor iz kojeg je potekla voda koja je bila likovita, i to se brzo pročulo po svitu. To je poruka svima nama da molimo krunicu i da je ona mater svima nama.

Svetog Valentina mučenika se spominjemo 14. februara i molimo Boga da nas po zagovoru svetog Valentina sačuva od bolesti, padavice (epilepsije). Četrnajstog februara je prva nedilja Korizme (Čista; 21. Pačista; a 28. Bezimena).

Svetog Matije apostola se spominjemo 24. februara, tu dolaze promine vrimena, sveti Matija led razbija, a ako ga nema on ga sprema.

A. V. K.

BUNJEVAČKA ZDILA

Februarski specijaliteti

Sarma

70 deka samlivenog mesa
2 jajeta
15 deka pirinča
1 glavica crnog luka
malo soli i sitne paprike
1 glavica kisele prokole
kuvane paradičke iz boce, po želji
Za zaprsku: 1 kašika masti
1 kašika brašna
malo sitne paprike

Pirinč oprat, luk sitno isić, dodat mlivenom mesu i jajima, sve izmišat, dodat so, papar i paprike po ukusu. Listove prokole oprat, sasić tvrdi dio po sridi lista. Zavijat sarme i poslagat u labošku, nalit vode da pokrije sarmu i nalit malo paradičke iz boce. Poklopit i na laganoj vatri kuvat oko podrug sata. Napravit zaprsku od masti, brašna i paprike, pa zaprzit sarmu.

Domaći štapići

60 deka brašna
15 deka masti
2 deci mlika
2 žumanca
1 kašičica soli
polak praška za pecivo

Zakuvat tisto i razvit debljine polak centi, namazat biljancetom i posut susamom, el kimom, el s malo soli. Isić tanke štapiće, poslagat u tepciju i peć.

Potoški fanki

3 deci vode
30 deka brašna
na vr noža soli
6 jaja

Vodu, ulje i so metnit na šporelj, pa kad provre usut brašno i brzo mišat da se ne zgrumenča. Kad se proladi dodavat jedno po jedno jaje, umutit i peć u podmazanoj tepeciji.

Za krem: 1 litra mlika, 8 žumanaca, 8 kašika šećera, 8 kašika brašna, 3 deke margarina i jedan vanilija šećer. To skuvat i kad provre snig od 8 biljanaca dobro izmišat, a kad se proladi punit fanke, poslagat na tacu i posut pra šećerom.

A. V. K.

PRIDNOSTI I MANE ŽIVOTA NA SELU: DIJANA I GORAN NIMČEVIĆ

Spojio ji folklor

Nije tajna da prijateljstva koja mladi sklope van svoji redovni škulski aktivnosti potraju dugo, čak i do kraja života. Take priče su dobro poznate svima koji su se bavili folklorom, koji su zajedno dilili i naporne probe i lipa putovanja. Kad već spominjemo folklor, takođe nije tajna da dičije simpatije razminjene med plesnim drugovima prirastu u štogod više. E, upravo su za to primer **Dijana** i **Goran Nimčević** koji su, nigujuć ljubav prema folkloru, narodnoj igri i tradiciji, pronašli ljubav jedno prema drugom.

I kako to već biva, dičija ljubav koja se razvijala u Gornjem Tavankutu, krunisana je brakom, a kasnije nagrađena sa dvoje dice **Nemanjom** i **Nevenom**.

– Nama, mladima, folklor je bio sve. Na selu, nažalost, ni onda, ko ni sad, nije bilo tušta sadržaja za dicu i za mlade, pa nam je taj folklor bio prilika da se družimo van škule, da štogod naučimo, prije svega da dobro ispunimo svoje slobodno vrime – divani Goran, a Dijana nastavlja:

– Bila je to zaista lipa prilika da se mladi skupe, da se druže. U to vrime smo cigurno poželili da imamo više sadržaja da biramo, bar sam ja više puti zbog tog poželila da živimo u varoši, zbog više mogućnosti.

Prvo su zavolili folklor, a onda su na folkloru zavolili jedno drugo: Goran i Dijana Nimčević

Goran ističe da se ne osića da mu je štogod promaklo u tom, mlađem dobu, da je sve što mu je tribalo, bilo u Tavankutu.

– Kad smo bili „klinci" zaista se ne sićam da sam ositio da mi štogod fali. Imali smo škulu i škulske obaveze, triput nediljno smo imali probe folklora. Naravno, na selu nemaš nevolje da ne znaš šta ćeš od dosade, uvik je bilo i šta uradit, pomoć kući.

Ono što obadvoje dobro pamte su putovanja sa folklorom. To njim je, cigurno, u to vrime bila najveća nagrada.

– Probe su znale bit naporne, tribalo je dosta vežbat, učit korake, koreografije, pa su ta putovanja bila prava nagrada. Dosta smo putovali, čak smo bili i u Rusiji – divani nam Goran, a Dijana ga prati:

– E, kako su se čekala ta putovanja, to nam je onda bila najveća radost. Lipo smo se provodili, družili se, upoznali druge ljude, druge zemlje. Te uspomine nam niko ne mož uzet.

Kad su rišili da nastave život u dvoje, kako kažu, nisu imali dileme oko tog di će podizat svoju familiju – brzo su odlučili da će ostat u Tavankutu. Danas su obadvoje zaposleni u Subotici, a nuz to, dosta posla ima i na selu.

– U ovo današnje vrime ne možete brez novaca, a da bi ji zaradili, mora se radit. Tako smo naučeni da brez rada, nema ni novaca. Naporno je često posli pola doć kući, di vas čeka dalje poso. Pogotovo u toku sezone. Sad, zimi, malo je lakše.

Kućni budžet popunjavaju baveć se povrtarstvom, a ko i u većini poslova na selu, nema tušta mista za odmor i plandovanje, pogotovo kada je sezona.

– Povrtarstvo je težak poso. U sezoni moraš bukvalno provest 24 sata dnevno u plasteniku da bi sve poradio.

Na pitanje šta je najteže, Goran ističe da tušta vrimena ode dok se sve ne posadi, a onda triba dalje vodit računa, sve do berbe. Na pomen berbe, Dijana ga dopunjava:

– Jeste, naradimo se dok ne dobijemo proizvod, al tu nije kraj mukama. Ima kad je najveća muka i najteži poso prodat. Znaš koliko si uložio novaca, posla i živaca, pa na kraju ne možeš prodat. E, to su najteži momenti.

Vraćajuć se na odnos varoši i sela, naši sagovornici divane da svakako selo ima mana, najvećma po pitanju sadržaja koje nudi, pogotovo za mlade i dicu.

– U Tavankutu nemamo bioskop, nema dosta sportski terena za mlade, a svi bismo volili kad bi imali bazen. Pogotovo mladima fali sadržaj – ističe Goran.

Dok selo, s druge strane, nudi mogućnost da se većina vridne čeljadi nastara za sebe i svoje, kroz gajenje josaga, bašče i voćnjake, Dijana primećiva da ni selo nije imuno na nike „globalne" trendove.

– Kompjuteri su čudo. Znam da je tehnika korisna, al mi nije jasno kako su se sad svi „zatvorili" u kompjutere, i to tako da njim to bude jedini prozor u svit. To je sad zavatilo i selo i grad.

I dok se trude da svoje dvoje dice izvedu na pravi put, naši sagovornici na kraju ističu da se nisu pokajali što su ostali na selu, a svima koji su u dilemi mogu poručit samo jedno:

– Mladi bi, po našem mišljenju, tribali ostat na selu. Selo je „odskočilo" u poslidnje vrime, kroz sve grane. Ima perspektive za mlade na selu, ima posla, ima novaca, al triba i radit!

N. S.

NE ZABORAVLJAJE KORAKE

Nije teško bilo, i na proteklom obilužavanju Dana Velikog bunjevačkog prela, u kolu pripoznat „profesionalce". Dugogodišnji rad se vidi, a da Dijana i Goran ne igraju samo po prelima divani i podatak da su lanjske godine, kroz nastupe BKC „Tavankut", bili u okviru „Šljivika", emisije etno-tematike, di su zauzeli drugo misto.

U SLOBODNO VRIME NIKOLA BABIĆ BAVI SE ISTRAŽIVANJOM PORODIČNOG STABLA SVOJE FAMILIJE

Tragom pridaka

Vođen idejom svoji sestara započo izradu porodičnog stabla, kojeg nastavlja sa željom da svojoj unučadi ostavi dragocine podatke o poriklu njevi pridaka

Interesovanje za sopstvenu istoriju, izmed ostalog se odnosi i na potribu da se o poriklu svoji pridaka zna što je moguće više, koja se u čoviku budi s godinama. Budući da je poznavanje svoji pridaka i dio poznavanja sopstvenog identiteta, ni malo ne čudi da se čeljad, koja se inače bavi kakim od vidova nigovanja nacionalnog identiteta, odluče upuštit u avanturu izrade porodičnog stabla. Med njima je i **Nikola Babić**, dugogodišnji i prvi pridsidnik Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, koji je put istraživanja svog porodičnog stabla započo prija štogod više od godinu dana. Kako kaže, poriklo njegove familije i upoznavanje s rodbinom ga je uvik zanimalo, al odlaskom u penziju za to je konačno imo i više vrimena. Prvi korak u tom istraživanju napravile su njegove sestre od strica, od koji je dobio skicu jednog dila porodičnog stabla, što mu je bila osnova da istraživanje o familiji Babić i nastavi.

Ima kome pridat prikupljeno: Nikola Babić okružen radoznalim unucima, Dunjom i Nikolom

Stare slike ko svidoci istorije, al i izvor informacija

– One su bile krivci, u pozitivnom smislu, što sam počo malo više razmišljat o tom kako bi mogo nastavit to što su one započele i što su dobro uradile s tom skicom. Moja ideja je bila da je dopunim, razradim, da dođem do što bolji i kvalitetniji saznanja o našim pricima koje, nažalost, nismo poznavali. Moje sestre su samo taksativno navele imena, kad se radilo kako o muškim, tako i o ženskim članovima familije. Smatro sam da to nije dovoljno i pokušo sam da do ostali informacija, ko što su i one radile, dođem od naši rođaka, kako bliži, tako i dalji, a pritom sam obalazio i groblja – divani na početku našeg razgovora Nikola Babić.

Po njegovim ričima, obalaskom grobni mista je samo dilom došo do pouzdani podataka, te je odlučio da se u procesu prikupljanja informacija ipak posluži sa zvaničnim podacima, do koji je došo u Istorijskom arhivu Subotice, kancelariji Mesne zajednice „Bajmok" i župi Svetog Petra i Pavla u Bajmoku. Na taj način, Babić je polako imo sve više informacija o svojim pricima, do koji je najvećim dilom došo prilistavajuć matične knjige rođeni, vinčani i umrli.

– Iz ti podataka sam došo do tačni imena, imo sam uvid i u podatke koji se odnose na to s kim su se naši momci ženili i za koga su se naše cure udavale, zatim kad su rođeni i kad su umrli. To su mi bili dragocini podaci koje sam koristio u razra-

di porodičnog stabla. Nažalost, nisam još sve završio, pridstoji još fain posla oko podataka koje triba da prikupim, al se nadam da će i ovaj divan zainteresovat naše Babiće, da onom što su Vesna i Ljerka započele, a ja nastavio, damo jedan kompletniji sadržaj – divani naš sagovornik, te dodaje da familija Babić nije veliko stablo, al brez obzira na to, smatra da s takim prilazom i podacima s kojima zasad raspolaže mož dat odgovor na pitanje koji su najstariji pridstavnici Babićevi.

– Iz svega ovog sam mogo zaključit da su naša dva pritka iz XVIII i XIX vika, ako tako smim kazat naši koreni, a da je to treće kolino, el kako ga mi zovemo Mali Mate, koji je s majkom Rozom imo pet sinova i jednu ćer, da je on stablo koje nam je omogućilo da danas imamo Babiće – objašnjava Nikola Babić.

Da bi mogo pratit rast i razvoj porodičnog stabla Babića, od ogromne pomoći bila mu je i rodbina, koja mu je mogla potvrdit pojedine informacije i uputit ga na pravi put tokom po godine intenzivnog traganja za imenima, godinama.

– Moram njim se zafalit, jel je cigurno bilo nji desetak koji su zajedno sa mnom radili na tom da dođemo do što virodostojniji podataka.

U divanu s Babićom on nam otkriva kako svoju rodbinu nije dovoljno znao, jel je jedno od česti pitanja prilikom kojekaki skupova bilo kaka su rodbina, pa je pomiso na to da nije dovoljno poznavo svoju familiju bila jedna od osnovni pokretački motiva da započet poso oko izrade porodičnog stabla i nastavi.

– Ko stariji pridstavnik Babića nisam imo odgovore i osićo sam grižu savisti i krivicu što to nisam uradio el nisam mogo više saznat od svoji stariji.

Svako istraživanje dovede i do kaki zanimljivi saznanja, a kako kaže Babić, jedno od interesantniji

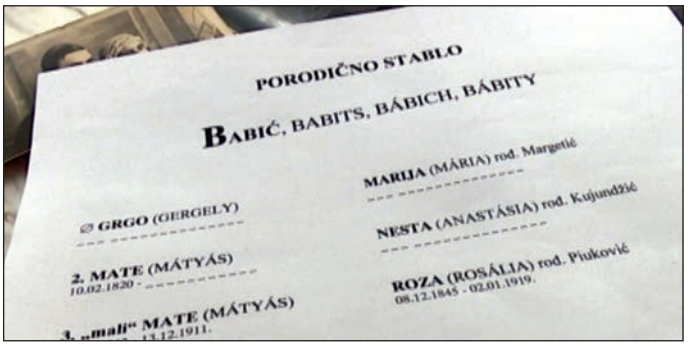

je bila činjenica da je mnoge iz svog porodičnog stabla poznavo godinama, a da nikad nije znao da su u rodbinskim odnosima.

I dok je u nikim drugim državama sasvim uobičajeno da u kući postoji porodični rodoslov, to kod nas još uvik nije praksa. Međutim, med onima koji će svojoj dici i unučadima pridat podatke o svom porodičnom stablu, ko dio nasliđa, biće i Nikola Babić, koji u porodičnom stablu Babića čini šesto kolino, a kako kaže, od lanjske i priklanjske godine stablo Babića bogatije je za još pet članova, tri curice i dva derančića koji se nalaze u devetom kolinu.

Iako poso oko izrade porodičnog stabla Babića još nije završen, cigurni smo da će on uskoro bit priveden kraju, posebno imajuć u vidu da energija za taj poso stiže od najmlađi, unučadi našeg sagovornika, **Dunje** i **Nikole**, koji su itekako zainteresovani za ono čime se njev dida u slobodno vrime bavi. Na taj način, med onima koji će se moć pofalit da raspolažu podacima o svom porodičnom stablu, biće i familija Nikole Babića.

N. S.

IN MEMORIAM

Mirko J. Stojnić

(1929-2016)

Mirko J. Stojnić bio je dizajner, eraldičar, arhitekta.

Rođen je 9.3.1929. godine u Novom Sadu. Gimnaziju svršava u Novom Sadu, u Beograd odlazi na arhitektonski fakultet.

Od 1943. oprema knjige, sa oko 2.000 objavljeni naslova i priko 6.000 ilustracija. Od 1969. pod tutorstvom Lorda Snowdona i Lorda Eshera proučava eraldiku, eraldičku literaturu, grbovnike razni nacija i zemalja.

Objavio je desetak stručni članaka u domaćoj štampi i držo niz predavanja. Istražio i izveo desetak porodični grbova, osam grbova naseljeni mista il krajova. Bio je član UPIDIV-a (Udruženje likovni umitnika primenjeni umitnosti i dizajnera Vojvodine) od 1958. godine i IRAD-a (International registry of Artists and Designers). Od 1956. član ICSID-a, ICOGRADE, ATYPI-a i međunarodnog Londonskog Društva Eraldičara.

Bio je saradnik „Bunjevački novina", u kojima je objavljivo tekstove na teme bunjevačkog grba i grbova i simbola bunjevački familija.

IN MEMORIAM

Timotije Vujević - armonikaš

(1945-2016)

Timotije Vujević rođen je 1945. godine u Maloj Bosni od oca Ivana i majke Kate, koji su imali još jednog sina Stipana. Od rane mladosti zavolio je armoniku na kojoj je posto pravi virtuoz. Svojim radom i upornošću postigo je sve što je želio. Osnovo je porodicu 1967. godine sa Amalijom, izrodili su dvoje dice Antuša i Katicu, koje su iškulovali i izveli na put.

Tvoja plemenitost i osićaj za pravdu ostaće neizbrisivi u našim sićanjima. I nuz zdravstvene probleme i u poodmaklim godinama, bio si aktivan, sviro si na prošlogodišnjem prelu… 25. januara u 19 sati pristalo je da kuca tvoje srce, utihnuo je tvoj život… Utihnula je i tvoja armonika koja će ostat u čistoj sobi porodične kuće da čuva svu lipotu i uspomene koje ste tokom 58 godina zajedno proveli. Svojim primerom, radom i upornošću, ostavljaš svima nama poruku kako se voli svoj narod. Osto si doslidan sebi i svojoj nacionalnoj i virskoj pripadnosti. Zato si u narodu bio izuzetno cinjen, uvažavan i poštivan. Zato smo te volili, a tvoja plemenitost i dobrota nas obavezuju da nastavimo putom di si ti stao.

Opraštamo se od tebe sa velikim bolom, počivaj u miru. – BKC „Bajmok".

ZAVIČAJNA ETNOMUZIKOLOGIJA BUNJEVACA – ĐURĐIN I PAVLOVAC OD SREDINE IXX DO SREDINE XX VIKA (II)

Svirci Đurđina i Pavlovca

Za vrime I svitskog rata nije se sviralo jel nije bilo ni ko, ni kome. Kad je završen, **Veco Dulić - Brigo** je nastavio svirat, al ne zadugo. On na violini, njegovi drugovi **Stipan Zubelić** u brač i **Joso Kopunović - Šenja** na bas primu, bili su već stari i ubrzo su sašli sa muzičke pozornice đurđinski i pavlovački atara. Vecu Dulića zaminio je njegov sin **Marko Dulić - Brigo**, rođen 1904. godine, koji je već sviro harmoniku, koja je tad bila nov instrument i koju su tad zvali muzike. Bila je po pravilu dugmetara. Sa njim je sviro **Grgo Miljački** u bas prim. Ti godina bio je još po niki mlađi svirac, a značajniji broj sviraca okupio se tek oko 1930. godine, pa na ovamo. Nisu oni bili ni vridniji, ni uporniji učit i muzicirat od većine starije generacije sviraca, al su bili notalniji, u čijem podučavanju glavne zasluge je imo poznat kompozitor i čuveni svirac **Pere Tumbas Hajo**. U tom vrimenskom razdoblju, kod nas, svirci su dolazili i iz drugi mista u svadbe, na igranke, ko i prilikom drugi daća i gošćenja. Najpopularniji i najtraženiji bio je narodni svirac - harmonikaš sa Dolnjeg Verušića, **Bartul Vojnić Purčar**, koji je notalno sviranje učio od Pere Tumbasa Haje.

Još jedan Đurđinčanin starije generacije znao je svirat notalno, a bio je to učitelj **Blaško Stantić**, rođen 1874. godine. Učiteljsku školu završio je 1894. godine u Kaloči, ko i učitelj i prosvetitelj **Mijo Mandić**, koji je sviro kako je sam divanio - „hegedu", što je bio tad jedan od lokalni naziva za violinu. Blaškovu violinu naslidio je njegov sin **Joso Stantić** zvani **Joškica**, rođen 1909. godine u sridnje imućnoj familiji.

Nakon završene osnovne i četri razreda građanske škule, upiso se u učiteljsku školu u Subotici. U I i II razredu ove škule, predmet muzičko obrazovanje pridavo mu je nastavnik **Antun Osvald** zvani **Tuna**, poriklom Čeh. Joso je vrlo brzo napridovo u njegovom predmetu, pogotovo u sviranju violine. Ko i njegovom ocu Blašku, išlo mu je od ruke sviranje, tako da je ubrzo počo i javno nastupat sa škulskim gudačkim orkestrom na proslavama, ko što su bile na praznik Svetog Save, Josipa Štrosmajera i drugim, jel je mlada kraljevina aktivno radila na stvaranju integrisanog jugoslovenskog kulturnog prostora, kojeg smo, eto, i mi baštinici, iako se uglavnom verbalno opiremo toj konstataciji. U III razredu, muzičko obrazovanje pridavo mu je **Vasilije Kajić** iz Srbobrana, baš od tog vrimena počo je svirat notalno i u tamburu. Škulske 1928/29. godine završio je III razred, al je tad trajanje učiteljske škule produženo sa 4 na 5 godina. To mu nije odgovaralo, pa se opridilio da se zaposli, al i za aktivno muziciranje. Te 1929. godine učlanio se u „Katoličko Socijalno – Prosvetno društvo", ko i u „Bunjevačko momačko kolo" osnovano 1920. godine. Cilj tog društva bila je katolička prosvita za poljoprivrednu omladinu. Ti godina, pridsidnik društva bio je **Tome Kujundžić** sa Pavlovca. Ko član „Bunjevačkog momačkog kola" pripado je muzičkoj sekciji i bio u obavezi, ko i svi ostali, triput nediljno pohađat škulu sviranja na note, koja se održavala u večernjim satima, po dva spojena časa. Društvo je plaćalo troškove škule i nastave koju je vodio kompozitor i muzički virtuoz Pere Tumbas Hajo. On ji je sve na škulski način učio svirat. Specifičnost Hajinog rada bio je majstorski pristup, pojedinačno svakom učeniku, sa vrlo velikim strpljenjom i taktom. Hajo je sa njima, i pored veliki razlika u znanju i godinama, bio velik drug. Ko svirci tamburaškog orkestra „Momačkog kola", u slobodnim danima, kad nisu imali nastavu, išli su svirat, al ne samo za omladinu matičnog društva, već i na igrankama i priredbama, za divojke „Divojačkog katoličkog društva". Svirali su na „Velikom bunjevačkom prelu", a po potribi na pojedinim daćama i veseljima. Nakon tri godine počinje paralelno svirat u orkestru subotičkog „Sokolskog društva" osnovanog 1919. godine, na poziv kapelnika, koji mu je u „Momačkom kolu" bio učitelj, Pere Tumbas Haje. Kad je 26. jula 1919. godine, **Njegovo Visočanstvo regent Aleksandar Karađorđević** positio Suboticu, pošo je svojim automobilom Somborskim putom u neformalni obalazak. Svratio je na salaše **Franje Nađhođešije, Stevana Pelhe** i **Ivana Vojnića**. Pošto je regent izjavio da mu se dopada salašarski način života, Nađhođešija je do sutradan slavio po mijanama čast da ga je regent positio. Kad je Njegovo Veličanstvo Aleksandar I Karađorđević stupio na kraljevski pristo 16. jula 1921. godine i ubrzo 8. juna 1922. godine oženio se **kraljicom Marijom**, zafaljujuć poznanstvima na dvoru subotičke Bunjevke **Mare Đorđević Malagurski**, ubrzo su organizovani u Beogradu „Bunjevački dani" za vrime koji su Bunjevke i Bunjevci u organizaciji Mare Đorđević Malagurske organizovali izlete za Beograd, naravno, nuz pratnju tamburaškog orkestra pod rukovodstvom Pere Tumbas Haje. Po pričanjima Jose Stantića, beogradske gospođe dočekivali su ji na beogradskoj, jel kako se kadgod govorilo biogradskoj željezničkoj stanici, raspoređivali na konačišta, a gospoda Beograđani razvodili i privozili svojim privatnim kolima, ako je konačište bilo udaljenije. Oni za koje trenutno nije bilo u centru raspoloživog smištaja, smištani su ko gosti u najotmenije biogradske familije. Njevi domaćini sa iznenađenjom su se otvoreno divili čistom i lipom bunjevačkom jeziku, sačuvanom u moru življenja pod tuđinom, sličnom srpskom prečanskom govoru, al ipak različitom. Potom, Njezino kraljevsko veličanstvo, kraljica Marija primala ji je u audijenciju. U dvorskom salonu il bifeu, bivali su usluženi engleskim čajom i počašćeni ilom. „Bunjevački dani" u Beogradu trajali su 3-5 dana nuz opsežan program. Med najvažnijim događajima bio je Dvorski bal, koji je prireživala kraljica Marija Karađorđević. Ne zaboravimo da su se u bunjevačkoj narodnoj nošnji slikale Njezino kraljevsko veličanstvo, Kraljica Marija, Njezino kraljevsko Visočanstvo, **kneginja Olga** i Njezino kraljevsko Visočanstvo, **princeza Jelisaveta**, upravo ko rezultat ovaki kontakata, ko na „Bunjevačkim danima" u Beogradu. Na balu je program počimo obavezno Velikim bunjevačkim kolom, nuz pratnju Hajinog tamburaškog orkestra. Svirana su i mnoga druga bunjevačka i srpska kola, a raspoloženje je uvik bilo vrlo veselo i prijatno. Pri povratku, brojni domaćini beograđani izlazili su na željezničku stanicu nuz uzvike: „Sretan put", „Zbogom" i „Doviđenja", ispraćajuć goste koji su se vraćali br-

zim vozom, koji je tad išo fajin brže neg danas. Ti godina, Joškica Joso Stantić sa tamburaškim orkestrom Pere Tumbas Haje često je putovo. Na sletovima „Sokola" nastupali su u Sarajevu, Dubrovniku, Ljubljani, Zagrebu i drugim gradovima. Išli su u inostranstvo, nastupali na „Sveslavenskim sletovima" 1938. u Pragu i iste 1938. u Sofiji. U „Sokolskom društvu", svirali su sve do okupacije 1941. godine. Od 1945. godine, Joso Stantić zapošljava se u NOO grada Subotice ko finansijski manipulant, u odiljenju za prometni porez zanatlija. Ubrzo ponovo svira u subotičkom tamburaškom orkestru Pere Tumbas Haje, al ne zadugo, pošto je januara 1949. godine primišten za finansijskog referenta NO Đurđin. Tako je od 26.1.1949. do 1.5.1955. godine sviro u muzičkoj sekciji „Kulturno prosvitnog društva" u Đurđinu. Maja 1955. godine, vraća se sa službom u Suboticu i naravno oma priključiva Hajinom tamburaškom orkestru, sve do penzionisanja 1966. godine.

Zanimljivo je na kraju spomenit zemljoradnika **Paju (Mileta) Stantića Guštera**, rođenog na Đurđinu 1866. godine, u redu Stanićevi salaša, za kojeg je **Joso Vojnić Hajduk** zapiso da je imo instrument i vrlo lipo sviro na gusle. U drugim navodima za violinu je i pored tog što su je Bunjevci zvali gusle, a sviranje na njoj zvali guslanje, on u ovom slučaju kaže upravo gusle i da je imo instrument, dok kod drugi spominjanja violine nije nigdi naglašavo da kogod ima instrument pošto je violina bilo više, pa je potribno dalje istraživanje dal se radi o guslama, koje su Bunjevci u Dalmaciji i Hercegovini zadržali i danas, (jedini naš stari primerak nalazi se kod mene, a karakteristične su po tom što rezonantna kutija nije kruškastog već vretenastog oblika, odnatrag ima prosičen križ od oko 3 centi, širina kanala križa je oko 3 mm, a glava mož bit samo konjska i to sa karakterističnom stilizacijom. Lički Bunjevci guslaje na ličkim dvostrunim guslama, kako je pokazala izložba Senjskog gradskog muzeja održanog u prostorijama Gradskog muzeja u Subotici, prija desetak godina, još u Gradskoj kući) il se radi zapravo o još jednoj, devetoj violini.

*Tekst sa izlaganja **Zvonka Stantića** koji već treću godinu na festivalu „Zlatna frula Palića" izlaže na teme etnomuzikologije Bunjevaca*

DA SE NE ZABORAVE SINOVI I ĆERI SUBOTIČKE RAVNICE (XXX)

Divan s čovikom o ratu

U ovom broju „Bunjevački novina" nastavljamo sa prilogom o sićanjima **Antuna Bašić Palkovića**.

Moja jedinica, garnizon postala je VIII Vojvođanska brigada, smištena u Požarevcu. Ja sam bio na dužnosti pomoćnika ađutanta garnizona iako sam bio brez oficirskog čina. Bio sam na oficirskom položaju, sa oficirskom platom. Znači, imo sam jedno poverenje, sve dok se nije rasformirala VIII Vojvođanska brigada. Poslidice bolesti koje sam nosio u sebi, smatro sam da je invalid onaj koji nema nogu jel ruku. Držat sebe sa nikim invaliditetom, a vamo još sam sposoban za privređivanje, rad, za operativnu službu, pa i vršio sam je. Ja sam se onda nestankom moje VIII Vojvođanske brigade, po uputi dr Sabo Batanča javio na likarsko i tražio zdravstvenu zaštitu i došo u inžinjersku brigadu I Armije u Paraćinu. Dolaskom u tu sanitetsku instituciju mene upute na ličenje u Niška banju. Tad me upute na armijsku likarsku komisiju. Međutim, komisija mene demobiliše. I tako ja iznenadno demobilisan, dolazim u velikoj želji da produžim moje škulovanje započeto 1940. godine, al vanredno. Radio sam i u tehničkom odiljenju. Stvarno sam i napridovo kroz rad i steko nike rutine u tom obrazovnom smislu. U jednom ličnom kontaktu sa inžinjerom, pokojnim Kulešević Blaškom, koji je tad bio šef tehničkog odiljenja, kaže da ja dođem i da računaju na mene, da u ponediljak dođem i da se moram javit pridsidniku Marušiću. Međutim, on meni kaže da ja ne možem ići na to radno misto, s obzirom na moju funkciju koju sam obavljo, to je oficirska i na moje odriđene zasluge, jel sam već dobio i odlikovanje za hrabrost i nike podvige i da ima za mene odgovarajuće radno misto.

Odlazak VIII Vojvođanske brigade iz Subotice na front, oktobar 1944.

Tako da sam ja mimo moje želje bio regrutovan u Sekretarijat unutrašnji poslova, u upravu narodne milicije. U to vrime sam moro da zaminim sudiju za prekršaje, da zaminim danas pokojnog Franju Vukovića, a on je očo po rasporedu dužnosti na odgovornije radno misto, u pogranično povereništvo. Prema tome, izdržavajuć zadatak svojevrimene vlasti, moro sam se disciplinski usmirit i prihvatit poso kojeg uistinu nisam želio. Otac je moj bio policajac, kazo je u svoje vrime da ne bi nikog dao u policajce, da je to teška služba. Međutim, to je bio partijski zadatak, al sam paralelno na tom radio da što prije odem u struku. Zafaljujuć pokojnom dr inžinjeru Kosti Petroviću, u ono vrime je bio savitnik glavni inžinjer grada Subotice i Tomanić Otonu i Denegri Franji, oni mene traže od povereništva za građevine, jel se tad formiralo građevinsko preduzeće Okružnog narodnog odbora, čiji je direktor u ono vrime bio Babo Imre, a dr inž. Kosta Petrović je bio glavni inžinjer. Oni mene traže ko građevinskog stručnjaka na izvršenje zadataka Prvog petogodišnjeg plana.

Prva petoljetka je onda bila više neg sveto pismo. Tako da mene povireništvo za unutrašnje poslove razrišava dužnosti i daje na raspolaganje građevinskom preduzeću. Ja sam se sotim zamirio kapetanu milicije Selihar Većislavu, da ja izlazim i odlazim u tu službu. Međutim, bio sam vrlo perspektivan kadar za reformu unutrašnji poslova. Ja sam bio stanovišta da ja sa malom maturom ne možem dugo opstat, onda ću započet ono što sam već nekada započo i za čega

smatram da imam afiniteta. U ono vrime sam ja sa jednog značajnog mista došo za pomoćnog izvršioca tehnički poslova, al Kosta Petrović mi je kazo: „Do juče si bio veliki kapetan, a sad zaboravi na to, sad si došao ovde da produžiš ono što si 1940. godine počeo." Pri društvu inžinjera i tehničara tad je otpočo kurs za polukvalifikovane ziđare i tesare. „Ti se moraš upisat na taj kurs da stekneš neko osnovno obrazovanje, jer smo mi tebe oglasili građevinskim stručnjakom i tako si i dobio prekomandu, da smo rekli šta si, ne bi išlo", nastavio je on. I ja sam se privatio toga, puno sam njim virovo, a i volili su me, a ja nji još više jel sam vidio da mi dobro oće. Onda sam radio sa inžinjerom Molcer Karoljom, inžinjerom Lemanom, dr Hofman Kalmanom u preduzeću, a posli podne sam išo na rad, nosio ciglju, mišo malter tri miseca. Završio sam taj kurs i posto polukvalifikovani ziđar.

Sad mene dr inžinjer Kosta Petrović i Sabo Imre, direktor, proizvedu za pomoćnog građevinskog crtača, al uslov je bio da sad kroz dva miseca položim za kvalifikovanog radnika, isto pri Društvu inžinjera i tehničara. Ja sam to prihvatio, al sam sad radio operativne poslove, najjednostavnije, ne toliko naporne poslove, već sam sad ziđo, malteriso, ono što praktikanti obično rade. Ja završim taj kurs za kvalifikovanog radnika 1947. godine. Bio sam na tehničarskim poslovima i bio sam odriđen za pomoćnika poslovođe glavni stambeni objekata, pri Poljoprivrednom dobru „Aleksa Šantić".

Godine 1948. dolazi uredba Ministarstva građevine Srbije da se formira građevinski radnički tehnikum pri tehničkim školama. U Subotici je bila već onda tehnička škula i to za ziđare, tesare, stolare, stručnjake kvalificirane iz građevinarstva i građevinske struke. Ja zafaljujuć inžinjeru Bala Laslu, koji je u to vrime puno doprino, on je živ i nek još dugo živi, i danas je još aktivan, neumoran, tvorac svega

Zarobljene ustaše kod Blajburga na granici Slovenije i Austrije, maj 1945.

onog što je naše društvo postiglo. Ja se upišem u Građevinski radnički tehnikum. Radio sam na gradilištu u Aleksa Šantiću, putovo u Suboticu i 1951. godine postanem građevinski tehničar. Posli tog, mislim da sam dobro procinio, svojom upornošću sebi sam pridodridio da jedino vridim onda ako se intelektualno i obrazovno osposobim da budem društvu još korisniji. Prema tome, ja sam to postigo. Radeći, i dalje nisam se zadovoljio sotim. U periodu 1961.-1962. godine, dolazi zakon o formiranju Građevinskog i elektromašinskog fakulteta u Subotici. Ja se upišem na Građevinski fakultet I stepen, po programu za šest godina. Taj se centar ugasi posli godinu dana, a nijedan od nas 83 nije imo uslov - matematiku i fiziku, pošto nismo imali uslove, nas 22 prišlo je u Višu tehničku škulu koju sam završio 1964. godine. Sa tom kvalifikacijom sam posto građevinski inžinjer, radio na radnom mistu di se tražila fakultetska diploma, sve do moje penzije na čega sam vrlo ponosan. Posli svega ovog što sam doživio i proživio ko ratni vojni invalid i ko još uvik društveno aktivan, strukovno obogaćen, interesantan za sredinu, ja sam prisritan što sam se afirmiso u svojoj struki, zafaljujuć svemu izloženom, da sam još uvik aktivan u Društvu inžinjera i tehničara, da sam dospio do laskavog poverenja i statusa, da sam sve do skora bio član pridsidništva Saveza građevinski inžinjera i tehničara Jugoslavije, a prije tog, pridsidnik pridsidništva Saveza udruženja građevinski inžinjera i tehničara Vojvodine. Ja sam još i danas anagažovan ko stalni sudski veštak područni sudova u Subotici i šire, pa sam imo dobru pridodžbu o životu da se brez škulovanja ne može dovoljno postić i da nije dovoljno samo borbu izvojevat, doprinet u oslobađanju zemlje, neg moramo učestvovat i što više unosa vlastitog doprinosa u izgradnji boljeg, sritnijeg miroljubivijeg društva, ka kojem razvoju, kojem napritku, kojoj životnoj istini moramo i dalje radit, da bi sve to prinosili na naše mlađe. Ovaj naš unos, ovo naše oduševljenje, ovu našu ljubav prema životu, tribamo što više obogatit.

Zabilužio:
Antun Vidaković, učitelj
Priredio:
Zvonko Stantić, politikolog

FUDBALSKI KLUB „BAČKA 1901” OTPOČO PRIPRAVLJANJE ZA NASTAVAK SEZONE U SRPSKOJ FUDBALSKOJ LIGI, GRUPA „VOJVODINA”

Uzdaju se u mlade igrače

Sa osvojeni dvadestpet bodova u jesenjem dilu Srpske lige, grupa „Vojvodina”, fudbaleri „Bačke 1901” bili su jedno od najprijatniji iznenađenja. Ekipa je prvi dio sezone završila na četvrtom mistu, sa samo dva poraza i svega pet bodova udaljena od FK „Odžaci” i FK „Radnički” (NP) koji dile prvo misto. Nuz dobre rezultate, iz „Bačke”, najstarijeg fudbalskog kluba u Srbiji, stizale su i druge visti, o rekonstrukciji krova na tribinama, postavljanju stolica na dorađenim betonskim tribinama...

Da će tako bit i na proliće potvrđuju i utisci s prvog treninga. Naime, u ponediljak, 1. februara, u podne, **Slobodan Kustudić**, šef stručnog štaba „Bačke 1901”, otpočo je pripreme za nastavak sezone koji je zakazan za 12. mart.

– Radićemo svakog dana dva puta, od 9 i od 15 sati, a planiramo da odigramo i desetak prijateljskih utakmica. Kroz prošle pripreme smo radili na agresivnosti, a sada, kada imamo još mlađu ekipu, igraćemo još agresivnije, sa visokim presingom. Od prve četiri utakmice tri igramo kod kuće, i akcenat ovog rada je da se pripremimo za te mečeve. To će pokazati kako dalje planirati. Ako bude dobro, mogli bismo i na najviše mesto da jurišamo, ako ne, videćemo gde stoji ekipa. U odnosu na prošle pripreme, novost je da će par najiskusnijih igrača, koji imaju i prvoligaško iskustvo raditi invididualno sa mladim igračima. Bez obzira što su otišli neki ključni igrači, verujem da ćemo ponovo imati dobar tim – divanio je Kustudić na početku priprema.

Od prvog dana priprema, fudbaleri krenili jakim tempom

„Bačka” je jesenas bila jedan od najmlađi timova Srpske lige, a ovog prolića će bit još mlađi. Očli su iskusniji igrači **Šveljo, Radosavljev, Mihajlović, Sovilj, Popović** i **Kolundžić**, a njevo misto će zauzet mladi fudbaleri sa ovi prostora.

– U jesenjem delu igrali smo često i sa po 7 bonus igrača, praksa da Bačka daje šansu mladim igračima biće nastavljena i u prolećnom delu sezone, pa će nekada biti i situacija da igramo i sa po 9 bonus igrača. Bačka je uvek bila rasadnik talenata, a biće to i dalje. Trenutno se nalazimo na četvrtom mestu, iako mnogi smatraju da ćemo biti slabiji zbog odlazaka iskusnijih igrača. Mislim da to baš nije tako, ova mladost u Bačkoj će biti naša velika prednost. Biće dovoljno prostora za dokazivanje to je sigurno. Da li će se to odraziti na rezultate, videćemo. Hoće li Bačka ove godine biti treća, peta ili osma, manje je važno. Važno je da svi zajedno date doprinos dobrim rezultatima, ove sezone, ali i u onima koje predstoje – kazo je **Nemanja Simović**, pridsidnik FK „Bačka 1901”.

Kako je istako Simović, neće se stat sa radovima na poboljšanju uslova, a uskoro bi tribali krenit i radovi na postavki novog, elektronskog semafora.

– Iskoristili smo ovu pauzu da se podignemo na viši nivo. Sam teren je u dobrom stanju, ponovo ćemo imati jedan od najboljih terena u Srpskoj ligi. Nabavljene su nove mreže na golove, a pre nekoliko dana potpisali ugovor za postavljanje novog elektronskog semafora. Nakon toga slede i novi infrastrukturni radovi.

Slobodan Kustudić i Nemanja Simović prid igračima

VRIDAN JUBILEJ

U petak, 12. februara, u restoranu „Spartak” će bit održana tradicionalna „crveno-bila” zabava, a biće to lip uvod za 2016. godinu u kojoj će „Bačka” obilužit i vridan jubilej – 115 godina postojanja.

Na uvodnom obraćanju igračima moglo se čut da je „Bačka” jedan od ritki klubova koji ni igračima ni članovima stručnog štaba ne duguju ništa, al da će obaveze imat i fudbaleri i sportski radnici, nuz napomenu da je „Bačka”, ko najstariji fudbalski klub u Srbiji, sportski brend koji se mora poštovat.

N. S.

MODERNO OBILUŽAVANJE PROIZVODA

Mala istorija bar-koda

Iako je gotovo neprimetno posto dio naše potrošačke svakodnevice, bar-kod je danas ne samo nenametljiv detalj na ambalaži, već još uvik dominira uprkos novim tehnologijama koje najavljivaje nove načine obilužavanja proizvoda.

Istorijat upotribe bar-koda počinje trideseti godina prošlog vika. Student po imenu **Volis Flint** došo je do ideje kako bi mogo unapridit kupovinu u radnjama koja se često zna odužit u priličnu i nepotribnu neprijatnost za kupca. Volis je osmislio sistem u kojem kupci na karticama biluže šta su izabrali kupit, što na kasi uveliko ubrzava naplatu. Ipak, prst sudbine je odlučio da ova inicijativa ne zaživi, i nedugo po eksperimentalnoj fazi u Sjedinjenim Američkim Državama pala je u zaborav.

Po završetku Drugog svitskog rata, do vrlo slične ideje Volisovoj došo je **Norman Džozef Vudlend**, koji se još jedared pozabavio ovom problematikom. Njegovo rišenje sastojalo se iz tog da se proizvodi u dućanima obilužavaju kombinacijom dvi fele plaša nanete mastilom. Međutim, i ova ideja rano je pokazala ozbiljne manjkavosti u svojoj realizaciji. Mastilo se lako razlivalo, pa je Vudlend poradio na svojem patentu kako bi otklonio taj problem. Uveo je kombinaciju Morzeovog koda i bar-koda ko alternativu mastilu. Prvi čitač za ovaki sistem naplate bio je veličine radnog astala, a jačina sijalice koja očitava proizvode morala se sa 150 povećat na 500 vati. Ovo nije bilo naročito popularno kod prodavaca jel je iziskivalo dosta prostora u radnjama, a mista u radnji ritko kad ima viška. Idealno rišenje bi bio laser, al tako štogod u to posliratno vrime još nije bilo na vidiku. Bar ne u formi u kojoj se danas koristi u naplati proizvoda.

Vudlend je za vrime osmišljanja svojeg patenta radio za IBM, koji mu je ponudio otkup patenta, al je ponuda odbijena. Vudlend je zajedno s **Bernardom Silverom**, kolegom sa kojim je radio na patentu, ipak prodo svoj patent 1962. godine, al kompaniji Filko, od koje je patente otkupila kompanija RCA.

Ti šezdeseti godina prošlog vika, **Dejvid Kolins** latio se problematike kojom su se bavili njegovi prithodnici ne sluteći da će on bit taj koji će konačno progurat bar-kod di je on danas. Kolins je pokušavo rišit problem pripoznavanja vagona, pošto je radio na železnici i s ovim problemom se susrito i više neg često. On je misto crno-bili koristio narandžasto-plave pruge koje su bile pravljene od reflektivnog materijala. Linije su pridstavljale brojove od 0 do 9, a svaki vagon bio je obilužen sa prve četri cifre pa je time pokazivo kojoj železnici pripada, slideći šest cifara bilo je naminjeno identifikaciji samog vagona, da se ne pomiša s ostalima. Do kraja šezdeseti ovaj sistem obilužavanja vagona zaživio je toliko dobro da se Kolins obratio svojoj kompaniji Silvaniji, s namirom da dalje reformiše sistem obilužavanja tako što će narandžasto-plave linije zaminit crno-bilim. Odbijen je nuz obrazloženje da kompanija nema novaca za taka ulaganja, s obzirom na to da i sistem obilužavanja u boji dobro funkcioniše.

Ne mireći se sa pomirljivim stavom kompanije i nedostatkom entuzijazma na koji je naišo, Kolins daje otkaz u kompaniji i osniva sopstvenu, koja se bavila isključivo ovom problematikom.

Otprilike u to vrime pojavili su se i laseri koji tankim zracima prilaze priko bar-koda. Laser dolazi do informacije tako što crne pruge upijaje njegovu svitlost, a bile ga reflektuju natrag. Svaki bar-kod sadrži po dva para od šest brojova. Prvi broj uvik počinje nulom, s izuzetkom kad se radi o mesu il kakom drugom proizvodu čija je svežina kratkog vika. Slideći pet brojova označavaje proizvođača, pa isto tako posli tog pet brojova označavaju proizvod, a poslidnji broj je kontrolni i on utvrđiva jel prithodni jedanajst brojova pravilno očitano.

Bar-kod se ko taki raširio po cilom svitu i konačno doživio uspih kojem su se nadali svi koji su na njemu radili još u prvoj polovini 20. vika. Danas često ignorišemo taj detalj na proizvodu jel nam ionako ne divani ništa, al trud koji je uložen da se uvede red u prodaju i kupovinu ostaće i dalje u tom prugastom kvadratu koji brez zabune i uvik zna sve što je bitno o proizvodu koji kupujemo.

T. K. M.

MEĐULJUDSKI ODNOSI –NEVERBALNI TRANSFER

Emocije su zarazne

www.huffingtonpost.com

Odavno je utvrđeno, a i iz svakodnevnog života nam je poznato, da se emocije prenose sa jednog na drugog čoveka kao neka vrsta društvenog virusa. Kada vidimo nečije nasmejano ili ljutito lice, mi i nehotice poprimimo isti izraz na svom licu. To se odvija preko jedva primetnih promena na muskulaturi našeg lica čega obično nismo ni svesni. Slično se dešava kada gledamo film ili čitamo knjigu. Emocije koje nam oni nude će kod nas izazvati sličnu reakciju. Sentimentalna priča može da nas dovede do suza, dok će nas komične scene oraspoložiti i nasmejati.

Nevidljivi rad naše psihe

Većina naših emocionalnih reakcija je rezultat prećutne razmene emocija sa ljudima sa kojima živimo, radimo i susrećemo se. Pritom prenosimo i prihvatamo raspoloženja što bi se moglo nazvati nevidljivim radom naše psihe. Ova emocionalna razmena se odvija na vrlo suptilnom, skoro nevidljivom planu. Tako, na primer, način na koji nas prodavačica gleda, način na koji izgovori neku reč ili učini neki pokret, može da učini da se osećamo zanemarenim i uvređenim („više neću ući u tu prodavnicu"), ili istinski dobrodošlim i prihvaćenim („uvek ću tu kupovati"). Natmureno lice muža koji se vratio kući sa posla može da preseče dobro raspoloženje koje je supruga imala do njegovog dolaska, dok će je njegov osmeh i veselo lice oraspoložiti.

Ovo prenošenje emocija zapažamo već kod novorođenčeta. Beba će zaplakati kada vidi ljutito i namrgođeno lice iznad sebe, a nasmejaće se vedrom i nežnom licu svoje majke. Iz istog razloga učenici sa strahom očekuju preozbiljnog i uvek namrgođenog profesora, dok će pri dolasku vedrog i nasmejanog, i sami postati veseli i raspoloženi.

Neverbalni transfer

Mi stalno šaljemo emocionalne signale jedni drugima što značajno utiče na međuljudske odnose. Ovaj emocionalni transfer se odvija uglavnom neverbalnim putem: očima, mimikom, pokretom, tonom i bojom glasa, držanjem tela. Ima ljudi koji „zrače" toplinom i razumevanjem i sa kojima nam je prijatno u društvu, a ima i onih koji nas svojim ponašanjem, tonom kojim govore, pogledom i izrazom lica odbijaju, zbog čega ih i izbegavamo.

Radi se, dakle, o tome da nesvesno oponašamo emocije koje drugi ispoljavaju. Ako sretnemo prijatelja koji je utučen zbog bolesti, nekog gubitka ili bolnog događaja, nesvesno poprimimo isti, tužan izraz lica i počinjemo da ga tešimo. Ako smo pak mi neraspoloženi, susret sa vedrom, veselom osobom, može da nas ohrabri i povrati nam dobro raspoloženje i samopouzdanje.

Na tom principu se zasniva psihoterapija, kao i obični saveti kojima u svakodnevnom životu pomažemo jedni drugima.

U ljubavi, braku i uopšte u emotivnim vezama, ovo prenošenje emocija se odvija tako što „jača" osoba, odnosno, osoba koja snažnije ispoljava emocije, prenosi svoja osećanja na drugu, pasivniju osobu. Sposobnost prenošenja emocija na druge ljude znači, u stvari, upravljanje emocionalnim stanjem druge osobe. Na ovom principu se zasniva moć dobrih govornika, kao i rad u nekim zanimanjima. Političari, sveštenici, psihoterapeuti zasnivaju svoj rad baš na ovom principu - delovanjem na emocije drugih.

Dvojako dejstvo

Međutim, ovo prenošenje emocija na druge ljude može da ima dvojako dejstvo. U nekim slučajevima deluje pozitivno i „povuče" druge u pozitivnom smeru (psihoterapija, vaspitanje), a u nekim slučajevima može da pokrene i usmeri ljude u negativnom pravcu (sekte, fanatici, autokratski rukovodioci).

Emocije su nesumnjivo zarazne i zbog te činjenice, ako ih pravilno upotrebljavamo, mogu u svakodnevnim situacijama biti korisne. Ovo tim pre što su emocije u osnovi svakog međuljudskog odnosa i svakog uticaja na druge ljude, bilo da se radi o vaspitanju, ljubavi, poslu, ekonomiji ili politici.

Desa Kujundžić